

BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED

Voorgevel gemeenteschool Nederzwalm, zicht vanuit het oosten (13.12.2017)

Gemeenteschool
Schoolstraat 12
9390 Zwalm
BESCHERMD MONUMENT

IDENTIFICATIE:

ONROEREND ERFGOED:

GEMEENTESCHOOL

LIGGING:

SCHOOLSTRAAT 12

9636 ZWALM

Kadaster: Zwalm, Afdeling 12, Nederzwalm-Hermelg, sectie A, perceelnummer 0009/00R000

BESCHERMINGSBESLUITEN:

Beschermd als monument d.d. 04.10.2018

Dossiernummer: 4.001/45065/104.1

ID besluit: 14710

ID object: 45239

EIGENAAR:

SUSTAIN

Grote Heirenthoek 51

9850 Deinze

OPDRACHTGEVER:

SUSTAIN

Grote Heirenthoek 51

9850 Deinze

BEHEERSPLAN opgemaakt door

StArchitecten

Nederenamestraat 66

9700 Oudenaarde

Tel: 055 61 09 35

Contact: Ir. Architect Lieselotte Steurbaut

Email: info@starchitecten.be

Datum ingediend ter goedkeuring:

INHOUDSTAFEL

DOELSTELLING BEHEERSPLAN	4
HOOFDSTUK 1: IDENTIFICATIE EN GRAFISCHE AFBAKENING	5
1.1. SITUERING	5
1.2. BESCHERMING	6
1.3. VASTGESTELDE INVENTARISSEN	7
1.4. AFBAKENING OP KADASTRAAL PLAN	7
1.5. STEDENBOUWKUNDIGE SITUERING	10
1.6. EIGENDOMSSITUATIE	10
1.7. ONTWERPER	10
HOOFDSTUK 2: HISTORISCHE NOTA	11
2.1. GESCHIEDENIS VAN HET PERCEEL	11
2.2. CHRONOLOGIE	13
2.3. DE EERSTE GEMEENTESCHOOL IN NEDERZWALM (1871)	14
2.4. DE WET VAN 19 MEI 1914 TOT INVOERING VAN DE LEERPLICHT	19
2.5. DE BOUW VAN EEN NIEUWE GEMEENTESCHOOL IN NEDERZWALM (1920-1924)	19
2.6. ONTWIKKELINGEN IN DE TWEEDE HELFT VAN DE 20 ^{STE} EEUW	25
HOOFDSTUK 3: INVENTARIS HUIDIGE TOESTAND	27
3.1. RUIMTELIJKE CONTEXT EN INPLANTING	27
3.2. ERFGOEDELEMENTEN EN ERFGOEDKENMERKEN	27
3.2.1. EXTERIEUR	27
3.2.2. INTERIEUR	27
HOOFDSTUK 4: BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN	41
4.1. HISTORISCHE WAARDE	41
4.2. ARCHITECTUURHISTORISCHE WAARDE	41
HOOFDSTUK 5: BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN	43
5.1. VISIE OP BEHEER	43
5.2. BEHEERSDOELSTELLINGEN	45
HOOFDSTUK 6: RICHTLIJNEN, MAATREGELEN EN WERKZAAMHEDEN	48
HOOFDSTUK 7: OPVOLGING EN EVALUATIE BEHEERSDOELSTELLINGEN	55
HOOFDSTUK 8: OVERZICHT BIJLAGEN	57

BIJLAGE 1: FOTOREPORTAGE	57
BIJLAGE 2: LIJST INVENTARISATIE BUITENSCHRIJNWERK	57
BIJLAGE 3: LIJST DER WERKEN	57
<u>HOOFDSTUK 9: BIBLIOGRAFIE EN AFBEELDINGENLIJST</u>	58
9.1. LITERATUUR	58
9.2. ARCHIVALIA	58
9.3. AFBEELDINGENLIJST	58

DOELSTELLING BEHEERSPLAN

Dit beheersplan heeft als doel een visie te vormen voor het beheer van de voormalige jongensschool voor de komende jaren. Werken zijn nodig in functie van het herstellen, herwaarderen en onderhouden van de erfgoedkenmerken en -elementen die de erfgoedwaarden onderbouwen en zo de basis vormen voor de bescherming.

Dit beheersplan:

- (1) bevat een inventaris voor het beter leesbaar maken van de erfgoedwaarden, het herwaarderen van sommige erfgoedkenmerken en -elementen en voor het structureel onderhoud ervan.
- (2) geeft inzicht in het toekomstig gebruik van de school met speelplaats: de omvorming naar woongelegenheden en kantoor;
- (3) wordt ingezet om de werken te sturen die nodig zijn voor het realiseren van een hedendaagse wooncomfort en het verlagen van de energiekost.

HOOFDSTUK 1: IDENTIFICATIE EN GRAFISCHE AFBAKENING

Identificatie

Het beheersplan geldt voor het volledige perceel waarop de beschermde school is gestitueerd. Het beheersplan beschrijft enerzijds de werken die uitgevoerd worden aan het beschermde volume (school) en anderzijds aan de speelplaats met bijgebouwen.

1.1. Situering

Adres:

- Schoolstraat 12, 9636 Zwalm

Kadastrale ligging:

- Perceelsnummer: Zwalm, 12^e afdeling, sectie A, perceel 0009/00R000
- Capakey: 45030A0009/00R000

De oppervlakte van het perceel bedraagt 935,42 m².

1. Situeringplan, 20.02.2021 © Landmeter Thielens BV

1.2. Bescherming

De Vlaamse overheid beschermde de voormalige schoolsite van Nederzwalm als monument op 04.10.2018 omwille van het algemeen belang gevormd door de historische en architecturale waarde.

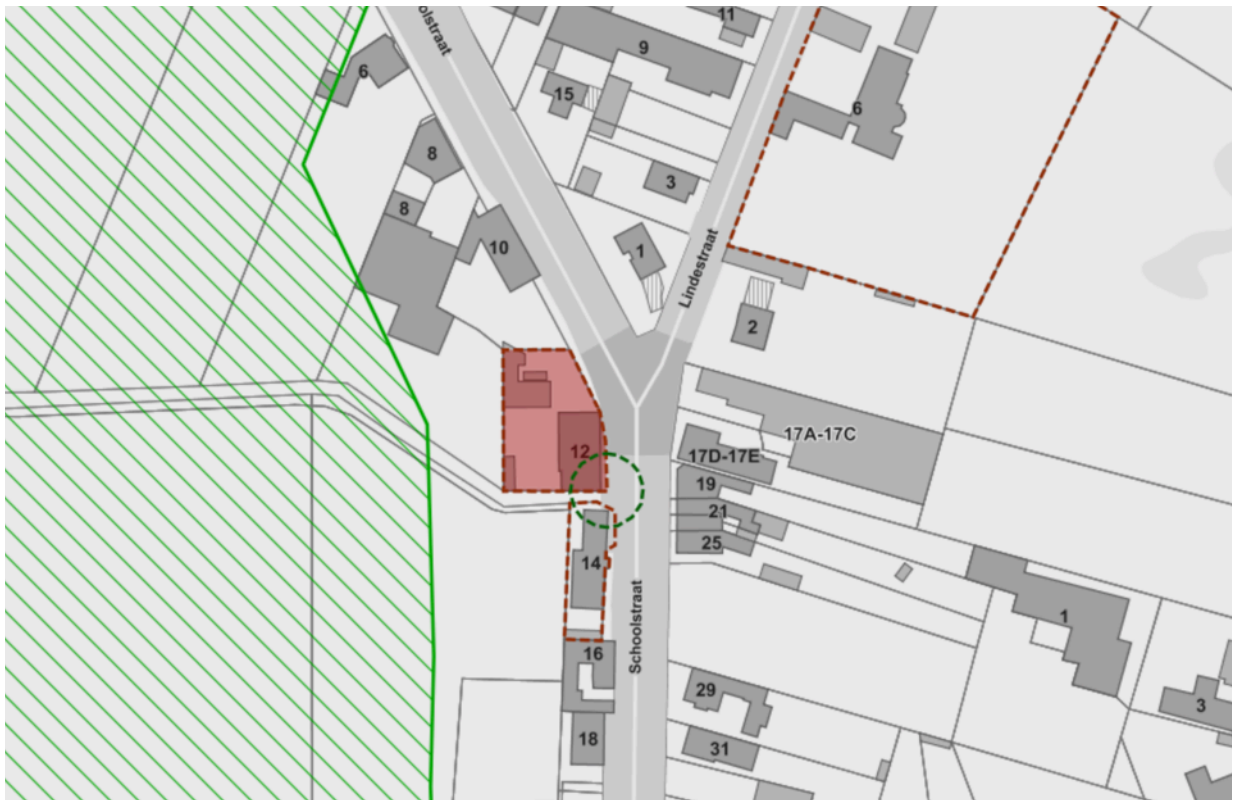
“De voormalige gemeentelijke jongensschool aan de Schoolstraat in Nederzwalm uit 1921 vormt een representatief en zeldzaam voorbeeld van de vroeg 20ste-eeuwse schoolbouw in landelijke context. Het geheel is opgetrokken in neotraditionele stijl naar ontwerp van architect Jules Colpaert (1881-1979).”¹

Bescherming: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113417>

Besluit: <https://besluiten.onroerenderfgoed.be/besluiten/14710/bestanden/18476>

Deze bescherming betreft de gemeenteschool, met inbegrip van het schoolgebouw, de ommuurde speelplaats, het sanitaire blok, de overdekte speelplaats en de bijgebouwen. (zie grafisch plan hieronder)

Bij het begin van een toegangsweg, en bij de voormalige schoolsite langs de Schoolstraat, stond in de hoek van een kadastraal perceel een opgaande Zomereik. Deze zomereik werd gezien als een erfgoed landschappelijk element. In 2018 blijkt dat de boom inmiddels werd gerooid.²

2. Grafisch plan, 2021 © geoportaal onroerend erfgoed.

¹[Geoportaal, onroerend erfgoed, 2021, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113417>]

²[Geoportaal, onroerend erfgoed, 2021, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/130147>]

1.3. Vastgestelde inventarissen

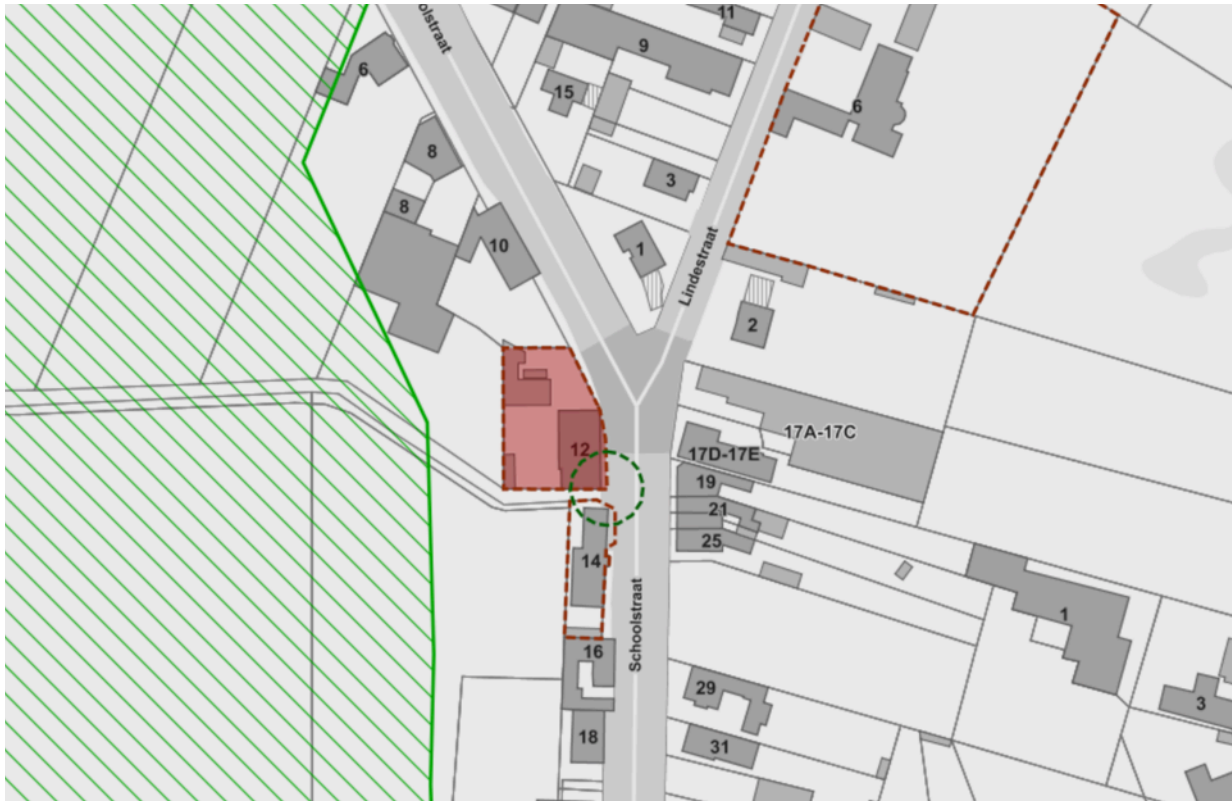
De voormalige schoolsite is opgenomen in de **vastgestelde inventaris van het Bouwkundig Erfgoed** sinds 14.09.2009 tot heden.

Inventaris: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/45239>

Het perceel ligt buiten de Archeologische zone van Prehistorisch sitecomplex in alluviale context in de Scheldevallei.

1.4. Afbakening op kadastraal plan

De afbakening van de beschermde zone is tegelijkertijd ook de afbakening van het beheersplan. Het omvat de volledige schoolsite en bestaat uit het voormalige schoolgebouw, de ommuurde speelkoer, de sanitaire blok, de overdekte speelplaats en de logistieke bijgebouwen.³ De afbakening is gebaseerd op de huidige, opgemeten, kadastrale begrenzing van het perceel.

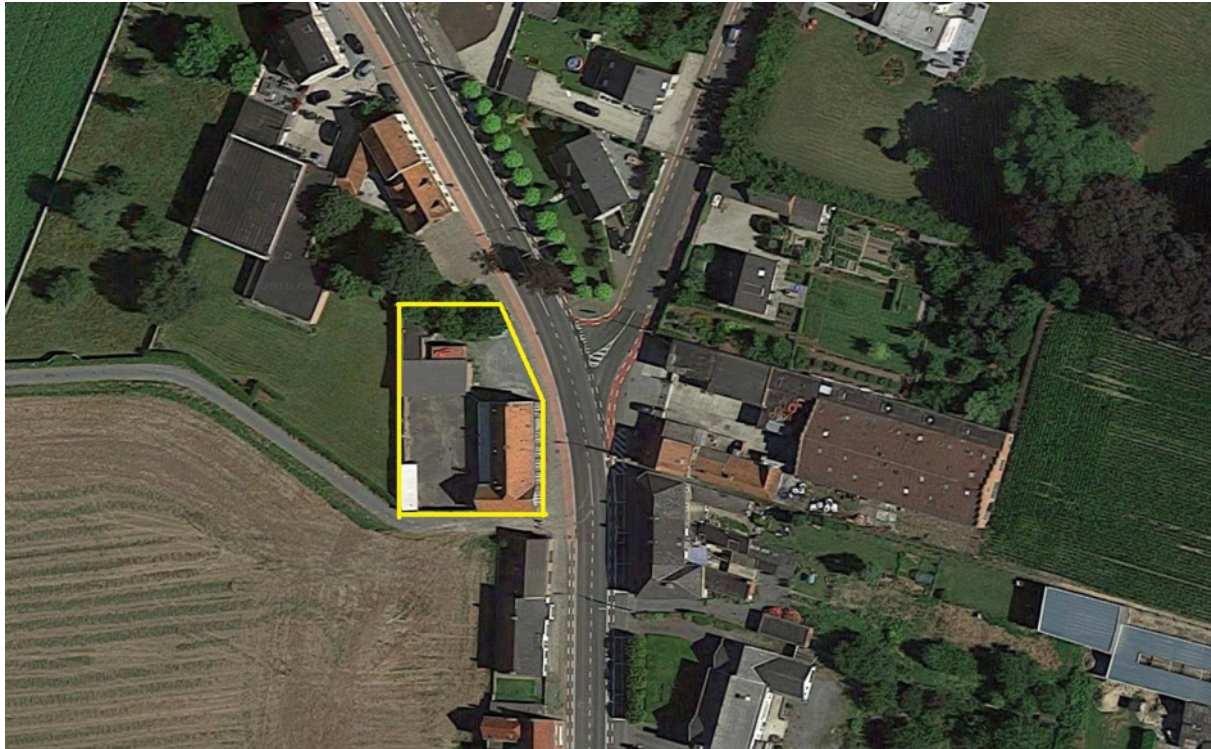

3. Grafisch plan, 2021 © geoportaal onroerend erfgoed.

³ Agentschap onroerend erfgoed website

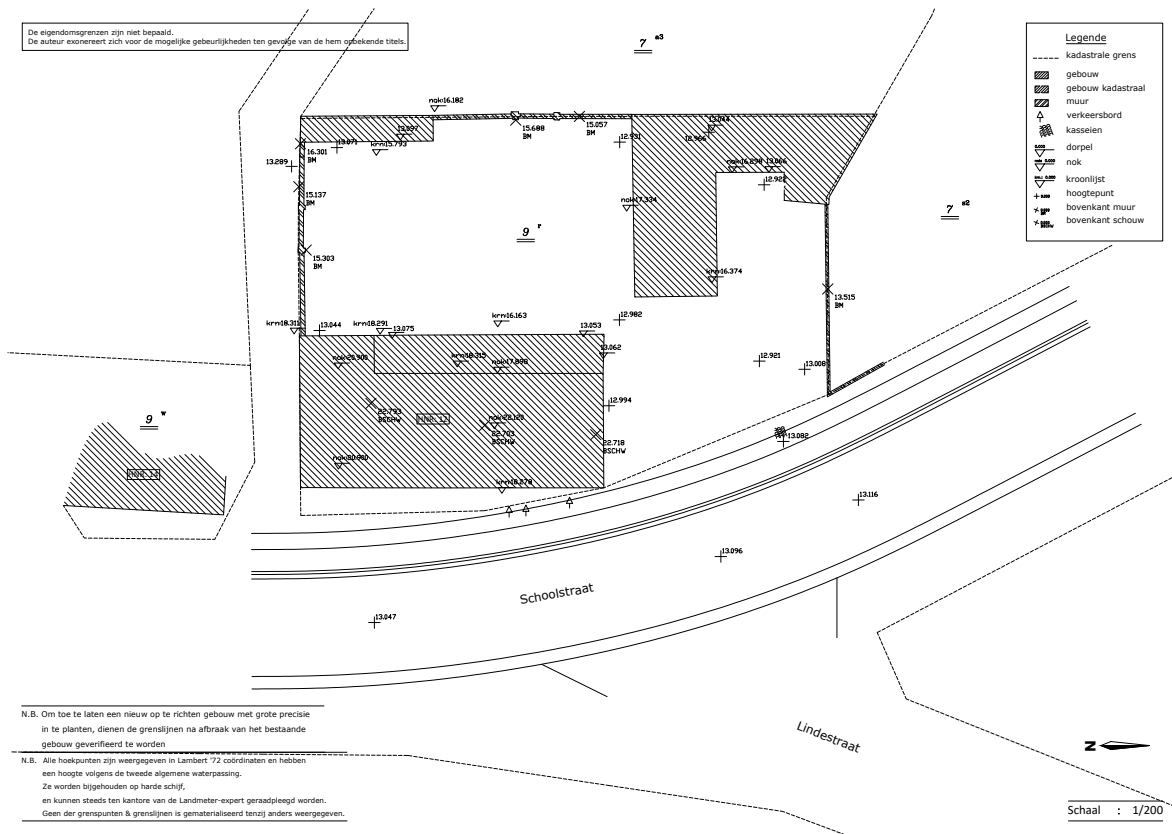
4. Situeringplan van de gemeenteschool in Nederzwalm in zijn ruime context, met aanduiding van het perceel (geel), 2018 © Geoportaal onroerend erfgoed.

5. Luchtfoto van de gemeenteschool in Nederzwalm in zijn ruime context, met aanduiding van het perceel (geel), 2018 © Google maps.

6. Situatieschets, 20.02.2021 © Landmeter Thielens BV

7. Opmetingsplan, 20.02.2021 © Landmeter Thielens BV

1.5. Stedenbouwkundige situering

De school is gelegen binnen het Gewestplan van Oudenaarde.

Het perceel is gelegen in woongebied met landelijk karakter. (Datum goedkeuring 23.02.1977; datum wijziging 29.10.2013).

Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan voor Zwalm: hoofdkern Nederzwalm-Hermelgem (datum goedkeuring 23.05.2013).

1.6. Eigendomssituatie

SUSTAIN BV
Grote Heirenthoek 51
9850 Deinze (Landegem)

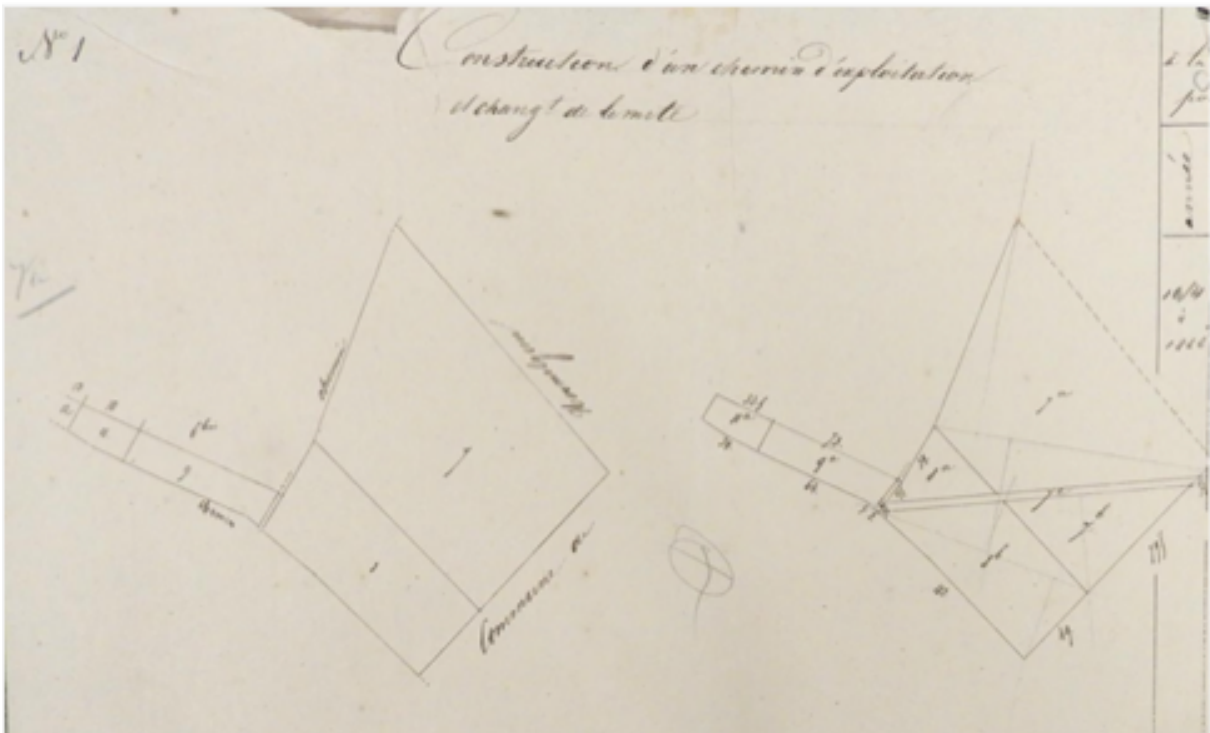
1.7. Ontwerper

STARCHITECTEN BV
Nederenamestraat 66
9700 Oudenaarde

HOOFDSTUK 2: HISTORISCHE NOTA

2.1. Geschiedenis van het perceel

De gemeenteschool werd aan de rand van de dorpskern op een veelhoekig perceel aan de kruising van twee belangrijke landwegen in de Zwalmkouter gebouwd. Het perceel bevindt zich aan de westelijke zijde van de huidige Schoolstraat. Deze reikt in noordwestelijke richting tot aan de brug over de Scheldebocht en loopt verder tot de dorpskern van Zingem. Deze voormalige landweg werd pas omstreeks 1854 doorgetrokken en stelde Nederzwalm in verbinding met Hermelgem. Het betrof een relatief smalle landweg die op eigentijdse kaarten als Molenkouterlos aangeduid werd.⁴

8. Zwalmkouter. De bouw van een landweg (Molenkouterlos) naar de gemeente Hermelgem omstreeks 1854 wijzigt de perceelstructuur. © Kadasterarchief Oost-Vlaanderen.

Voor de aanleg van de landweg werd de perceelstructuur van het akkerland in de Zwalmkouter licht gewijzigd. Op het primitief kadasterplan van omstreeks 1830 staat de toestand voor de wijzigingen geregistreerd. De aangrenzende percelen in de Zwalmkouter waren nog grotendeels onbebouwd. De Molenkouterlos kwam er als aanvulling op de reeds bestaande gekasseide weg naar Hermelgem die min of meer samenvalt met de huidige Lindenstraat. Deze weg staat op de kadastrale kaart van Philippe Christian Popp (circa 1860) aangeduid als de hoofdweg van Nederzwalm (grand chemin de Neder-Swalm).⁵

⁴ [Agentschap onroerend erfgoed, beschermingsdossier Gemeenteschool Zwalm 24.08.2018, monument]

⁵ [Agentschap onroerend erfgoed, beschermingsdossier Gemeenteschool Zwalm 24.08.2018, monument]

9. Primitief kadaster van Nederzwalme-Hermelgem (1830-1833) met aanduiding ligging van de toekomstige schoolsite van Nederzwalme. © Cartesius, primitief kadaster.

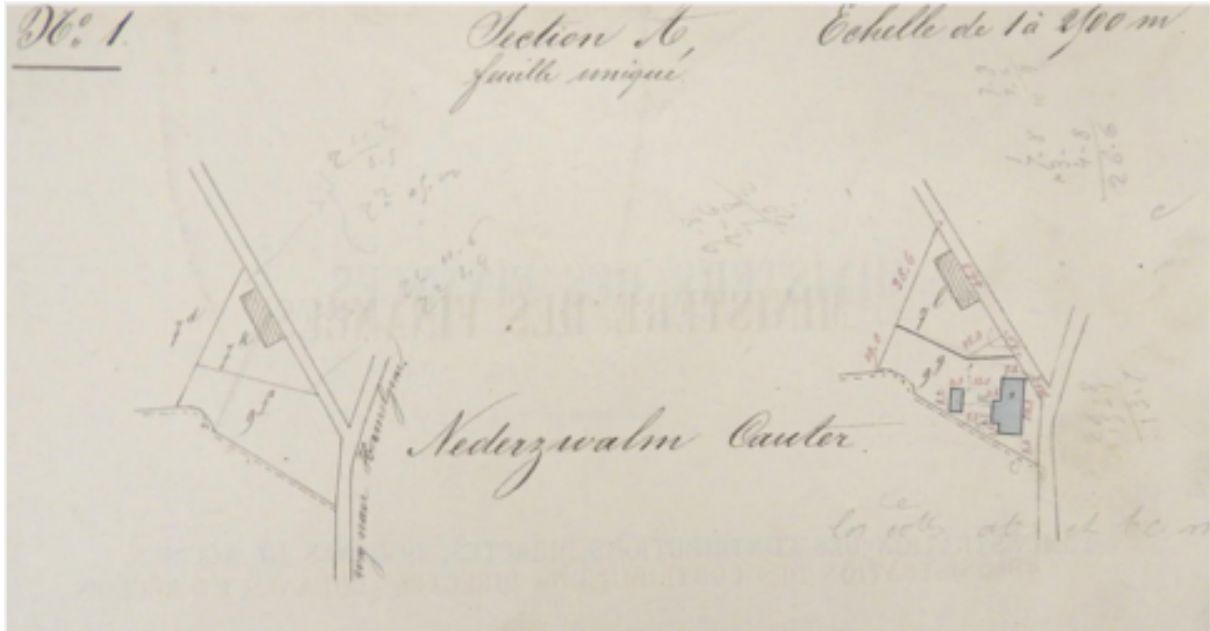
10. Philippe-Christian Popp, Kadasterkaart van Nederzwalme, s.d., met aanduiding van de toekomstige schoolsite in Nederzwalme. © Koninklijke Bibliotheek van België.

2.2. Chronologie

1870-1871	Oprichting van eerste gemeenteschool in Nederzwalm met gemend onderwijs
1881	Inkorting van het perceel aan Oostelijke zijde
1901	Opsplitsing van een meisjes en jongensschool in Nederzwalm
1914	Invoering leerplicht vanaf leeftijd 7 tot 14 jaar
1919	Gemeentelijke jongensschool met 71 leerlingen verdeeld over 2 klaslokalen
1920	Gemeente schreef renovatieproject uit onder leiding van Jules Colpaert
16 juli 1920	Goedkeuring uitbreiding voorontwerp Jules Colpaert
30 sept 1920	Definitief ontwerp met nieuw bouwvolume en heraanlegging speelkoer
1954	Doorvoering aanpassing speelkoer en sanitaire installaties o.l.v. aannemer Eeckhout-placiet Nederzwalm
1964	Onteigening door de staat en afbraak van onderwijzerswoning en gedeelte klaslokaal
1975	Stopzetting gebruik Gemeentelijke jongensschool
1975-2018	Verschillende gebruikers waaronder gemeenschapslokaal voor ouderen en vrij atelier voor kunstenaars ('academie +3') met tussenposes leegstand
-2018	Femma vzw en plaatselijke jeugdbeweging
2018-2021	Niet meer in gebruik

2.3. De eerste gemeenteschool in Nederzwalm (1871)

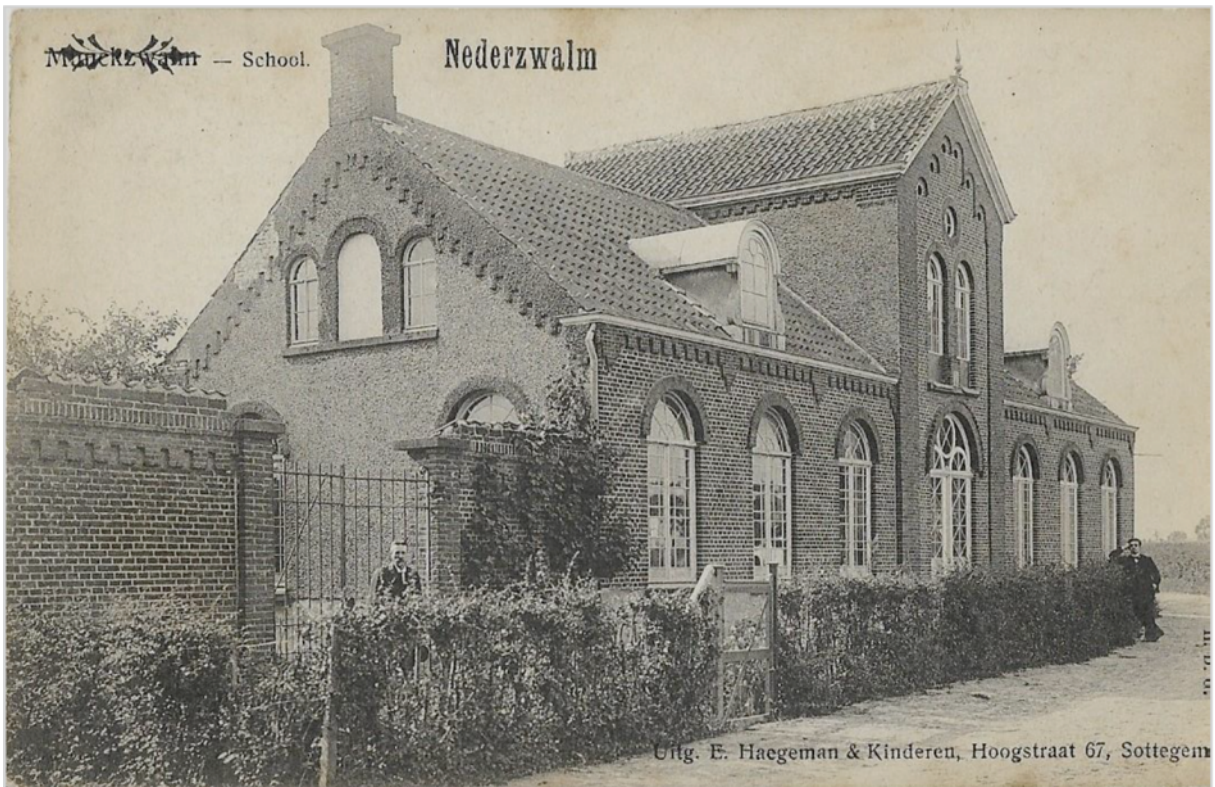
Ten westen van de kruising van deze gekasseide weg en de losweg ligt het veelhoekig perceel waar in 1870 voor het eerst een gemeenteschool opgericht werd.

11. Bouw van de eerste gemeenteschool ter hoogte van de kruising van de weg naar Hermelgem en de Molenkouterlos, 1871. © Kadasterarchief Oost-Vlaanderen.

De gemeente had hiertoe reeds in 1864 een stuk landbouwgrond aangekocht van Jan-Baptiste Piens, landbouwer en grondbezitter te Nederzwalm. Twee jaar na de aankoop van het stuk grond liet de gemeente wijzigingen aanbrengen aan de perceelstructuur.

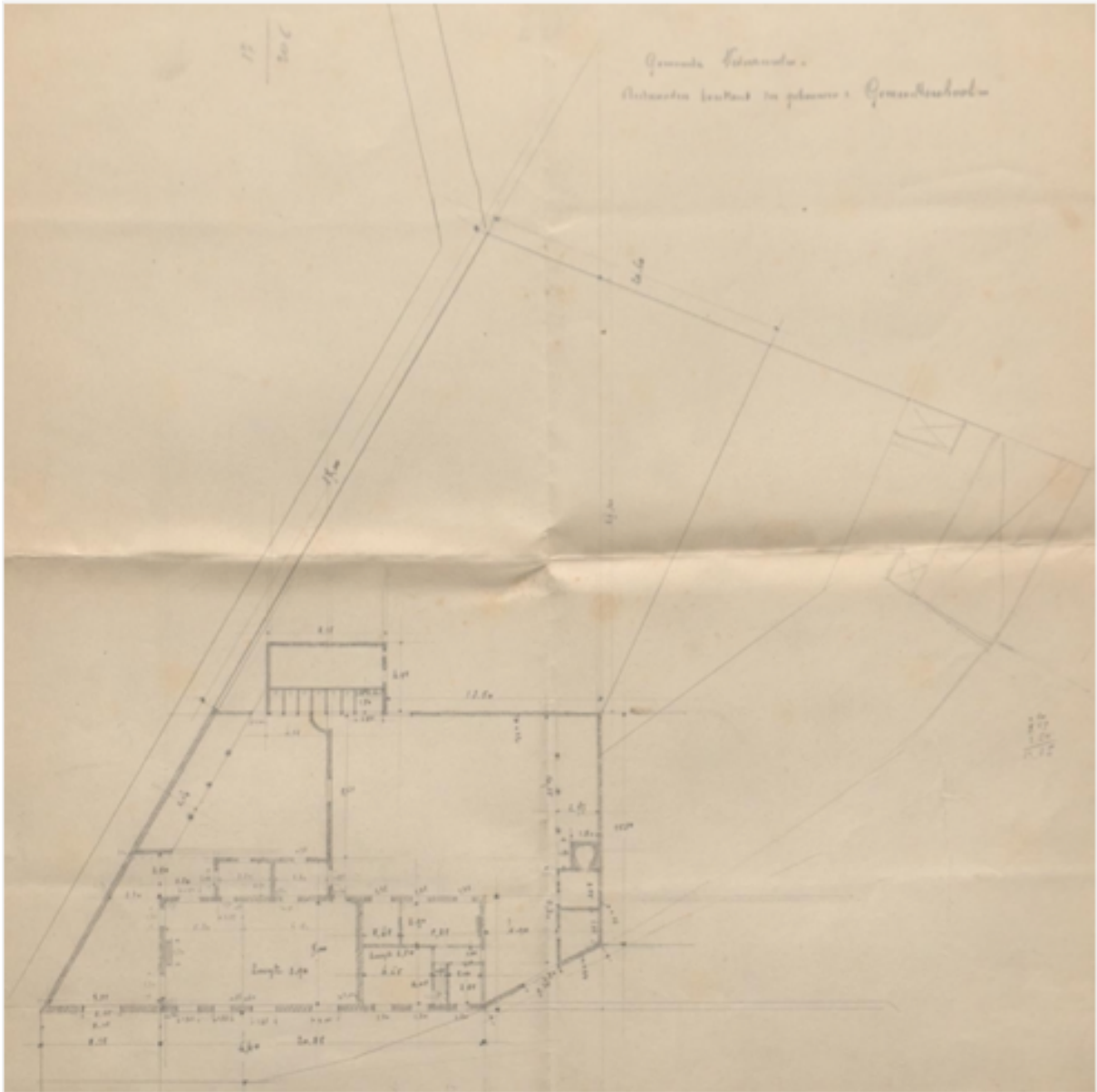
De gemeente speelde hoogstwaarschijnlijk toen al met het idee om er in de toekomst een gemeenteschool op te richten. In 1870 werd uiteindelijk gevolg gegeven aan deze intentie. Hiertoe werd opnieuw een klein stuk van het oorspronkelijk perceel aan het noordelijk aangrenzend perceel toegevoegd. De eerste gemeentelijke school van Nederzwalm betrof een bescheiden plattelandsschool met twee klaslokalen en een onderwijzerswoning. Het bakstenen schoolgebouw werd in Rundbogenstil uitgevoerd en telde een centrale partij van twee bouwlagen en twee flankerende, eenlaagse zijvleugels. Zowel de klassen als de woonst van de onderwijzer waren in dit hoofdvolume ondergebracht. Achterin kende het hoofdvolume een uitbouw waarin zich twee gescheiden vestiaires bevonden voor beide klassen. De strikte scheiding werd eveneens aangehouden in de achterliggende speelkoer en de sanitaire blok, wat doet vermoeden dat de eerste gemeenteschool in Nederzwalm in gemengd onderwijs voorzag.

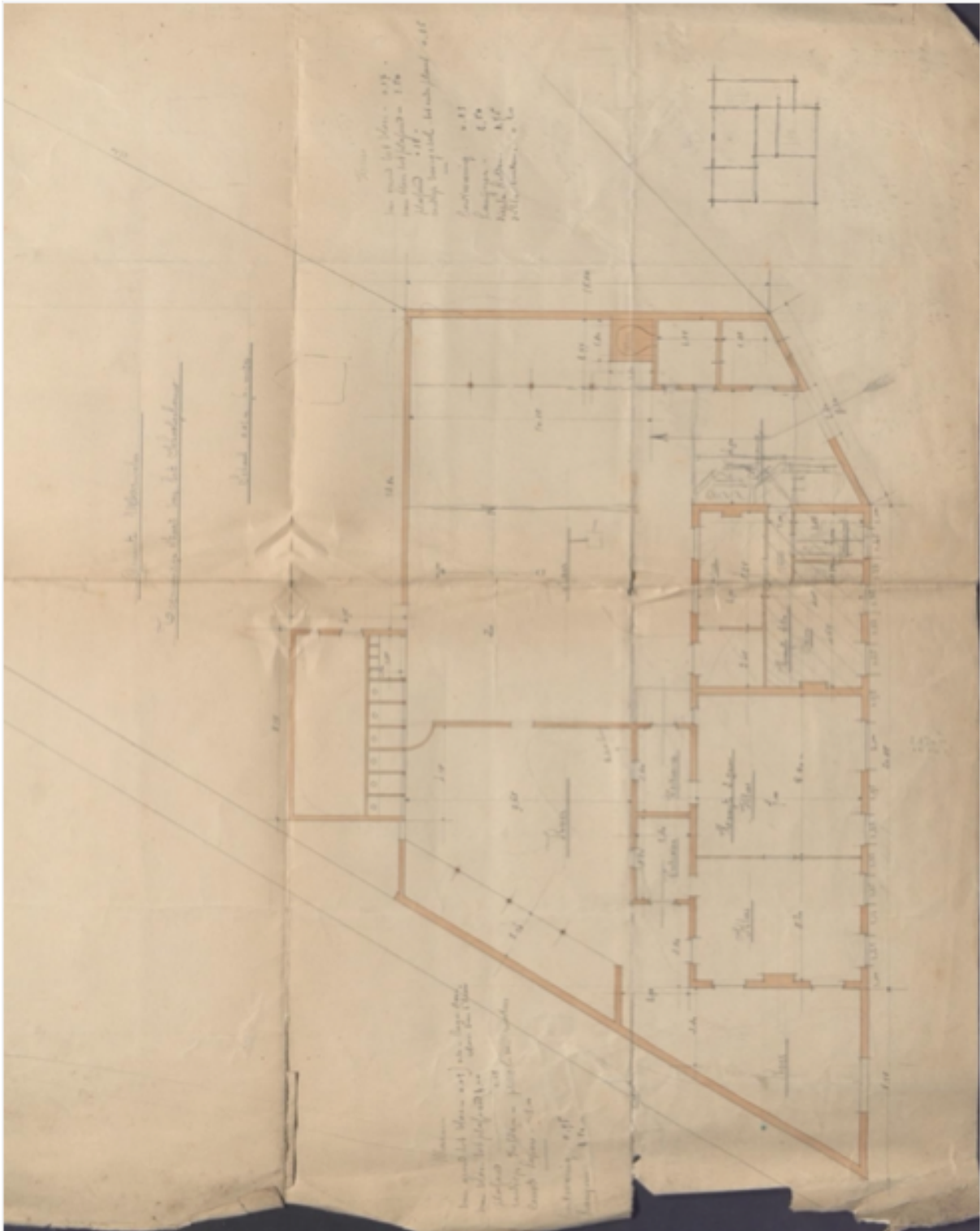
12. Postkaart van 1904 met eerste gemeenteschool in Nederzwalm © Heemkundekring Zwalm, collectie Guy De Noyette.

13. Ongedateerde cliché met zicht op de oude gemeenteschool in Nederzwalm vanuit noordoostelijke hoek. Het eerste schoolgebouw in Rundbogenstil opgetrokken en telde zeven traveeën met rondboogvensters en ronbogige beglaasde paneeldeur. © Heemkundekring Zwalm, collectie Guy De Noyette.

14. Opmetingstekening met bestaande toestand van de gemeenteschool in Nederzwalm door architect Jules Colpaert, 1920. © Rijksarchief Gent.

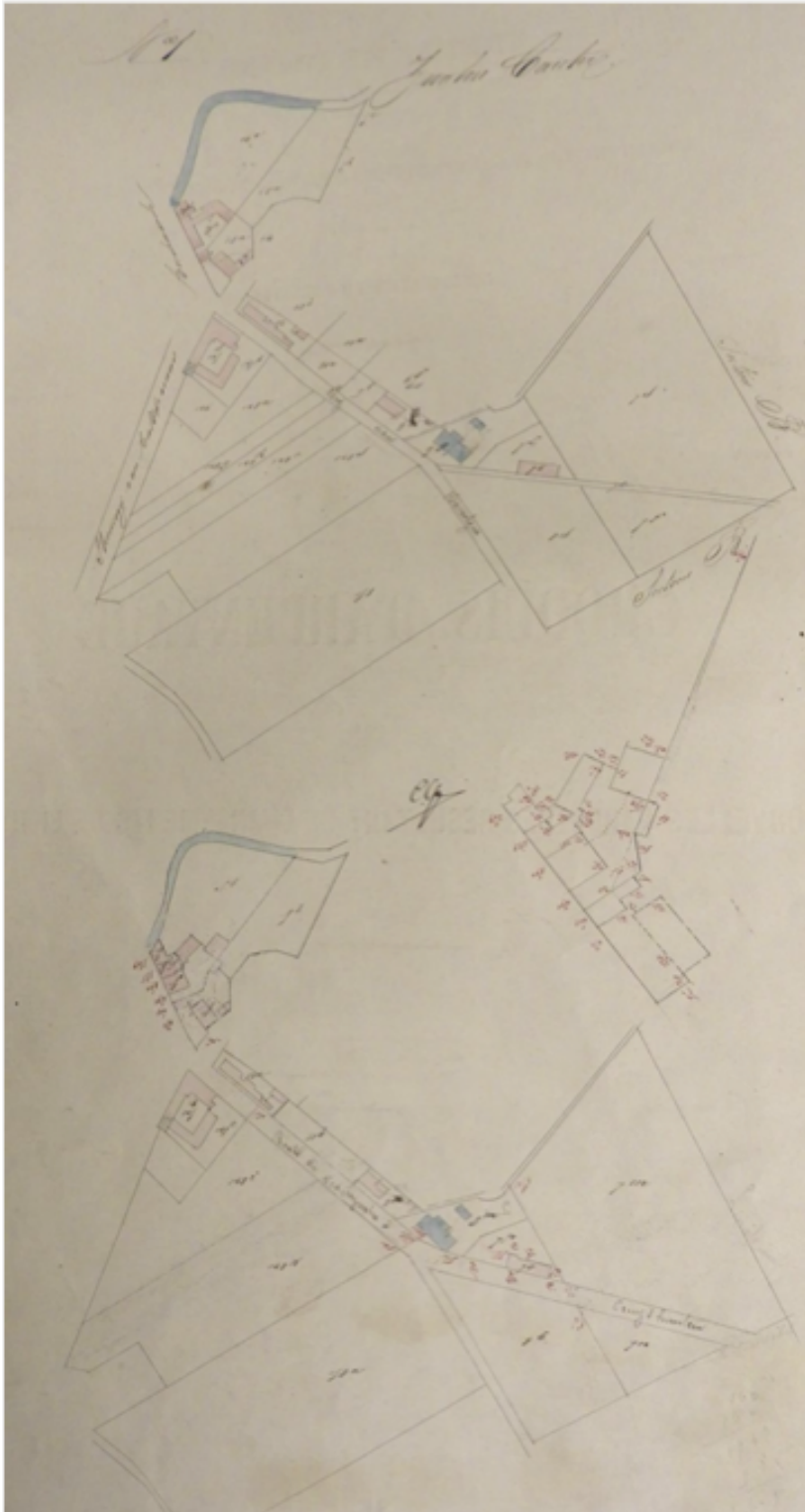

15. Opmetingsplan met bestaande toestand van de gemeenteschool in Nederzwalw door architect Jules Colpaert, 1920. © Rijksarchief Gent.

Op de opmetingstekeningen die architect Jules Colpaert (1881-1975) in 1921 net voor de afbraakwerken maakte, staat tussen beide achterliggende speelkoeren een scheidingswand aangeduid. Deze sloot in westelijke richting aan op de sanitaire installaties. Daarnaast geven de plannen aan dat voor elke speelkoer een eigen afdak of préau couvert voorzien was. Deze ingrepen tonen aan dat conform de 19de-eeuwse pedagogische voorschriften een effectieve scheiding tussen het jongens- en meisjesonderwijs nagestreefd werd.

Op het schooldomein bevond zich eveneens een bescheiden onderwijzerswoning. Deze was in het eenlaags volume van de noordelijke zijvleugel van het schoolgebouw ondergebracht. De bescheiden woonst bestond op de

benedenverdieping uit een salon, keuken, schotelhuis en spreekkamer. Aan de noordelijke zijde van het perceel bevond zich een eenlaags volume met berggruimtes en een bakoven. In 1881 werd het perceel aan oostelijke zijde een stuk ingekort. In dat jaar werden belangrijke wegenwerken uitgevoerd aan de voormalige Molenkouterlos. Deze landweg werd aanzienlijk verbreed en gekasseid en vormde voortaan de voornaamste verbindingsweg met Zingem en Kruishoutem. De bescheiden voortuin van het schooldomein werd ter hoogte van de rechterzijleugel opgegeven, waardoor het schoolgebouw volledig aan de straatzijde kwam te liggen.⁶

16. Heraanleg van het wegennet en opname van de voormalige Molenkouterlos in de weg naar Zingem en Kruishoutem in 1881. De wegenwerken voorzagen in een aanzienlijke verbreding van het tracé ter hoogte van de gemeenteschool van Nederzwalm. De gemeenteschool diende een strook van het perceel aan de straatzijde in te leveren. © Kadasterarchief Oost-Vlaanderen.

⁶ [Agentschap onroerend erfgoed, beschermingsdossier Gemeenteschool Zwalm 24.08.2018, monument]

2.4. De wet van 19 mei 1914 tot invoering van de leerplicht

In het eerste kwart van de 20ste eeuw zouden heel wat gemeentescholen onder druk komen te staan door de geplande invoering van de leerplicht, zo ook de dorpsschool in Nederzwalm. Reeds aan het eind van de 19de eeuw trachtten beleidsmakers dit heikel strijdpunt binnen de onderwijshervorming door te duwen. Het eerste wetsontwerp op de leerplicht dateerde al van 1883 en werd onder de liberale regering Frère-Orban-Van Humbeeck naar voren geschoven. Het voorstel werd echter stelselmatig afgeketst door conservatieve middens die de inmenging van de staat wilden tegengaan. Aan het begin van de 20ste eeuw kwam de invoering van de leerplicht opnieuw hoog op de politieke agenda te staan. In 1911 diende minister Frans Schollaert een hernieuwd wetsontwerp in waarin de leerplicht opgevoerd werd tot veertien jaar en de vierde graad (voor leerlingen tussen twaalf en veertien jaar) veralgemeend diende te worden. Het competitief subsidiestelsel dat hieraan gekoppeld werd deed het voorstel opnieuw stranden. In 1913 diende Prosper Pouillet een herwerkt wetsvoorstel in dat op 19 mei 1914 na verhitte discussies in het parlement aangenomen werd. Hiermee werd de leerplicht op de vooravond van de Eerste Wereldoorlog in België ingevoerd. Zowel jongens als meisjes waren voortaan verplicht school te lopen vanaf de leeftijd van zeven jaar tot veertien jaar. Met de wet-Pouillet trachtte de wetgever het stuitend analfabetisme in onze regio's tegen te gaan. De wet zou bovendien kinderarbeid voor jonge kinderen onmogelijk maken. Ouders en voogden waren voortaan verplicht om het kind tot de leeftijd van veertien jaar voldoende lager onderwijs te verstrekken. De wet was een eerste belangrijke stap in de democratisering van het onderwijs. Het toezicht op de naleving van de leerplicht kwam echter moeizaam op gang. Sociaal-economische factoren zouden bovendien de onderwijsongelijkheid in België in de eerste helft van de 20ste eeuw bestendigen, waardoor enkel de gegoede klassen toegang vonden tot het voortgezet en hoger onderwijs.

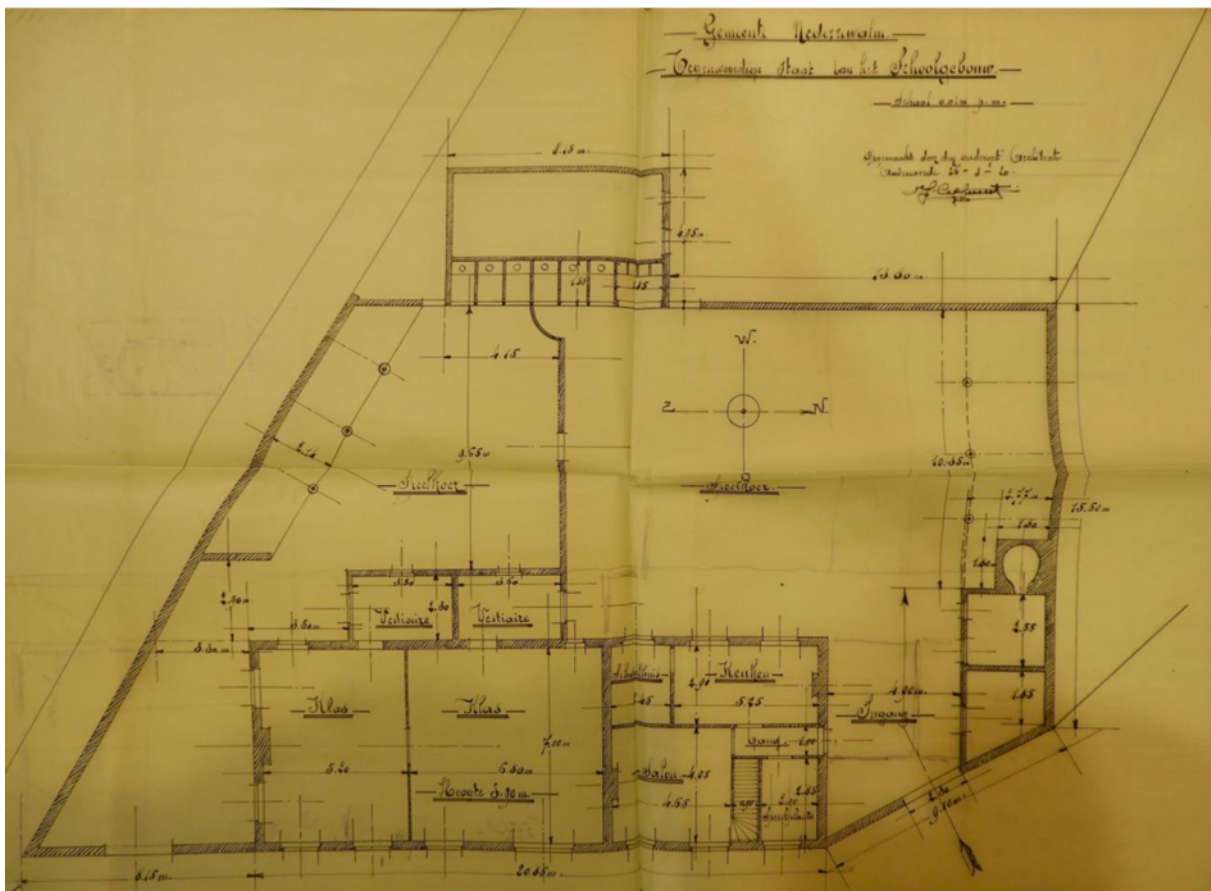
Een belangrijk onderdeel in de onderwijshervorming van 1914 had betrekking op de invoering van de vierde graad. Met deze bepaling wilde de wetgever volkskinderen de mogelijkheid bieden een zevende en achtste studiejaar in het lager onderwijs te volgen. Op die manier konden gemeentescholen aan de leerplicht tot veertien jaar tegemoet komen. De vierde graad combineerde een algemeen vormend onderwijs met een beroepsvoorbereidend traject. Achter het initiatief schuilde een progressief en emancipatorisch ideaal om de onmondige arbeider tot het niveau van een volwaardige arbeider te verheven. Aanstaaende arbeiders zouden een betere vorming genieten en voorbereid worden op het zelfstandig beroepsleven. Op dertien- of veertienjarige leeftijd, aan het einde van de leerplicht, beëindigden de meeste kinderen uit de volksklassen hun schoolloopbaan om te gaan werken. Slechts een klein aantal studeerde verder aan een technische school of beroepsschool. Kinderen uit de gegoede klassen verlieten het lager onderwijs reeds op twaalfjarige leeftijd, na de derde graad lager onderwijs, en maakten de overstap naar het middelbaar onderwijs. Het initiatief van de vierde graad was dan ook hoofdzakelijk op de scholing van de lagere klassen gericht. Het programma diende aangepast te worden aan de lokale omstandigheden van de inrichtende onderwijsinstelling. Zo werd in plattelandsscholen de focus gelegd op de beginselen van de land- en tuinbouwkunde, terwijl het stedelijk onderwijs zich meer toelegde op toegepaste vaardigheden. De invoering van de vierde graad in het lager onderwijs kwam slechts moeizaam op gang. In 1923 had slechts 23% van de lagere scholen de twee extra leerjaren ingevoerd. Bovendien beschikten de meeste scholen die in een vierde graad voorzagen niet over een aangepaste infrastructuur met eigen klaslokalen of werkplaatsen.⁷

2.5. De bouw van een nieuwe gemeenteschool in Nederzwalm (1920-1924)

Aan het begin van de 20ste eeuw werden belangrijke wijzigingen doorgevoerd in het gemeentelijk onderwijs in Nederzwalm. Vermoedelijk werd het meisjesonderricht in 1901 reeds van de gemeenteschool afgesplitst en werd kort nadien een nieuwe meisjesschool opgericht onder impuls van pastoor De Bruyne. Deze werd onder toezicht van de Zusters van het Heilig Hart uit Nederbrakel geplaatsd. De zusters zochten onderdak in de oude pastorie. In 1906 werd een apart schoolgebouw tegen de voormalige pastorie aangebouwd. De gemeente beschikte voortaan over een aparte jongens- en meisjesschool. Mogelijk lag de overbevolking van de gemeenteschool in de

⁷ [Agentschap onroerend erfgoed, beschermingsdossier Gemeenteschool Zwalm 24.08.2018, monument]

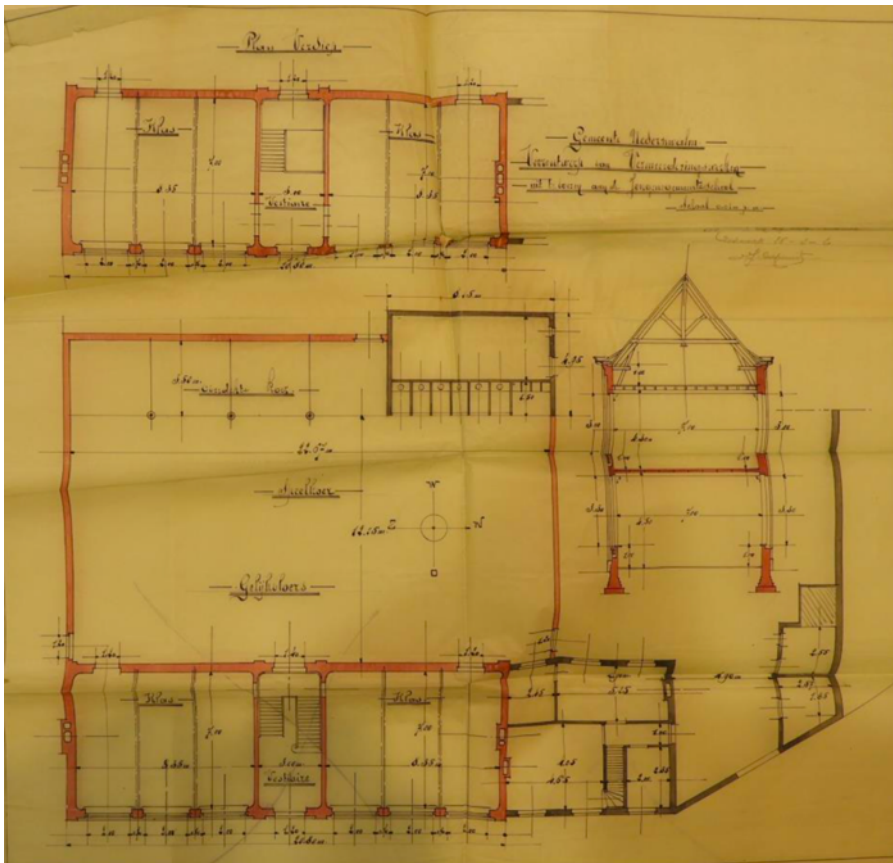
Schoolstraat mee aan de basis van deze beslissing. Problemen met de infrastructuur en capaciteit van het verouderd schoolcomplex uit 1871 bleven echter de kop opsteken. In het jaar 1919 telde de gemeentelijke jongensschool maar liefst 71 leerlingen. Deze werden ondergebracht in een lagere en hogere graad, verdeeld over twee klassen met gemiddeld 37 leerlingen. Met de jaarlijks toenemende inschrijvingen werd het aantal leerlingen het komend schooljaar op 87 geraamd. In de provinciale bevraging van oktober 1919 signaleerde hoofdonderwijzer Achiel Hulst reeds de overbevolking van één van beide klaslokalen. Ook gaf hij aan dat de uitrusting van beide lokalen gebrekkig was. Zowel het meubilair als de leermiddelen bleek verouderd of onvolledig. Voor de van hogerhand opgelegde inrichting van de vierde graad diende de schoolinfrastructuur hoe dan ook uitgebreid te worden.

17. Ingediend opmetingsplan van de bestaande toestand in de gemeenteschool in Nederzwalm, 26 maart 1920. © Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen.

Met het oog op een verbetering van de gemeentelijke onderwijsinfrastructuur aan de Schoolstraat schreef de gemeenteraad in het voorjaar van 1920 een renovatieproject uit. Om de kosten te drukken werd in eerste instantie geopteerd om het bestaande schoolcomplex aan te passen en uit te breiden. Architect Jules Colpaert (1881-1975) uit Oudenaarde werd door de gemeente aangesteld om de verbouwingswerken en herstellingen aan de gemeenteschool te coördineren. Deze ontwerper studeerde in 1903 af in de architectuuropleiding aan de Sint-Lukasschool in Gent. Colpaert had ondertussen reeds tal van bouwprojecten gerealiseerd in Oudenaarde en omstreken. Tot zijn meest spraakmakende realisaties behoorde het Jongenspatronaat in Oudenaarde, een schoolcomplex in neotraditionele baksteenarchitectuur dat als zijn stedelijk debuut aanschouwd kan worden. Als ontwerper zou hij zich in toenemende mate toeleggen op schoolarchitectuur. In het voorjaar van 1920 maakte hij voor de gemeente plannen op om de capaciteit van de gemeentelijke jongensschool aanzienlijk te verbeteren. In nauw overleg met de provinciale bouwmeester trachtte hij de technische moeilijkheden die zich bij de renovatie van het oude schoolcomplex zouden voordoen te overbruggen. In het Rijksarchief van Gent en het Provinciaal Archief van Oost-Vlaanderen worden de voorbereidende schetsen en het voorontwerp van de ontwerpogave bewaard. Uit de geaquarelleerde grondplannen blijkt duidelijk welke delen van het oud schoolcomplex al dan niet behouden moesten blijven. Zo gaf Colpaert aan de onderwijzerswoning, de sanitaire blok achterin de koer en de

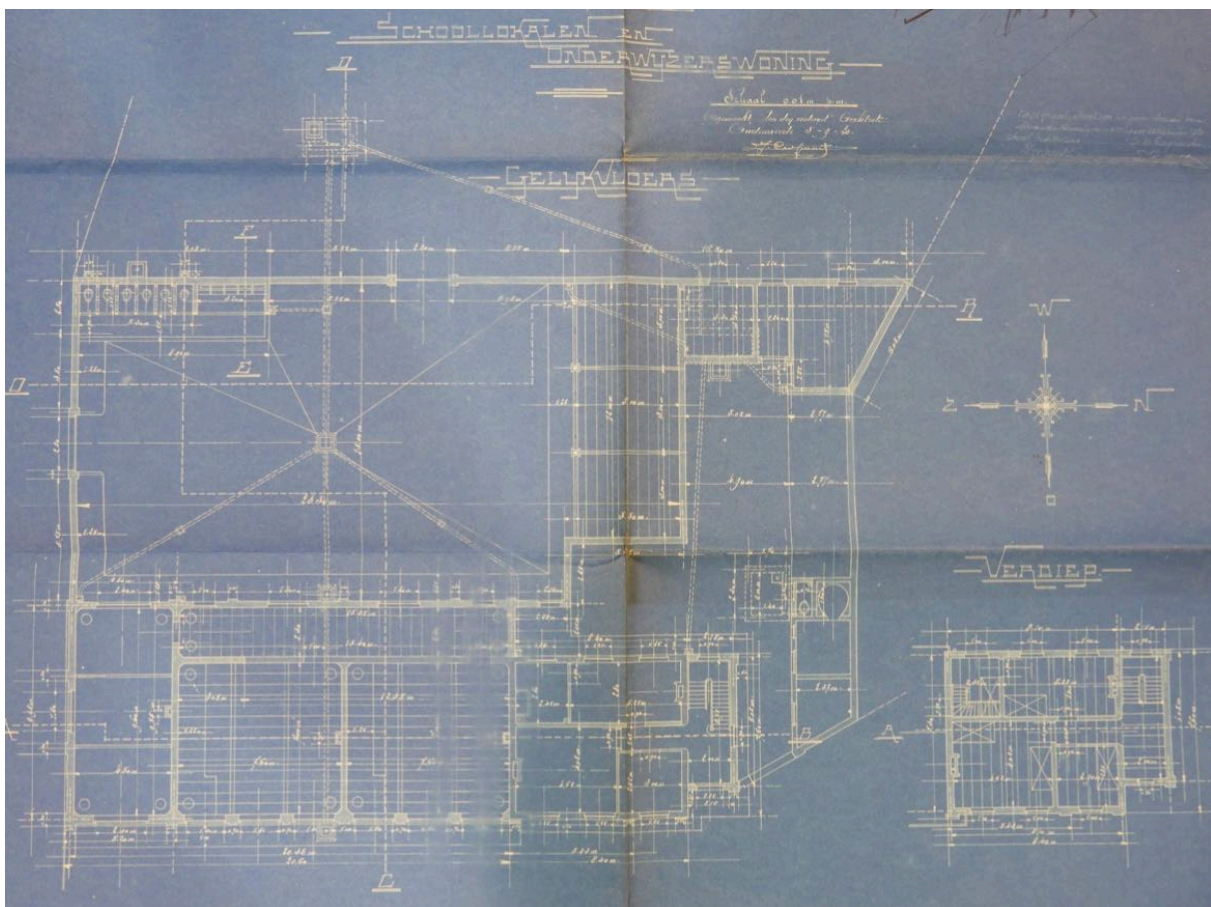
bijgebouwen met de bakoven op te nemen in de nieuwe schoolsite. Het laag volume van de flankerende zijvleugels diende opgetrokken te worden tot een tweelaags bouwvolume. Op die manier konden twee extra klassen op de bovenverdieping ingericht worden. Centraal in het bouwvolume voorzag Colpaert een traphal met vestiaire. Ook gaven de plannen aan dat de ommuurde speelkoer in zuidwestelijke richting uitgebreid zou worden tot een rechthoekig volume. Hiertoe moest de gemeente tot bijkomende grondaankoop overgaan. Aan de westelijke zijde van de ommuurde speelkoer voorzag Colpaert een nieuwe préau of overdekt stuk dat aansloot op de sanitaire installaties.

18. Ingediend voorontwerp voor de aanpassingswerken aan de gemeenteschool in Nederzwalm door Jules Colpeart, 26.03. 1920 © Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen.

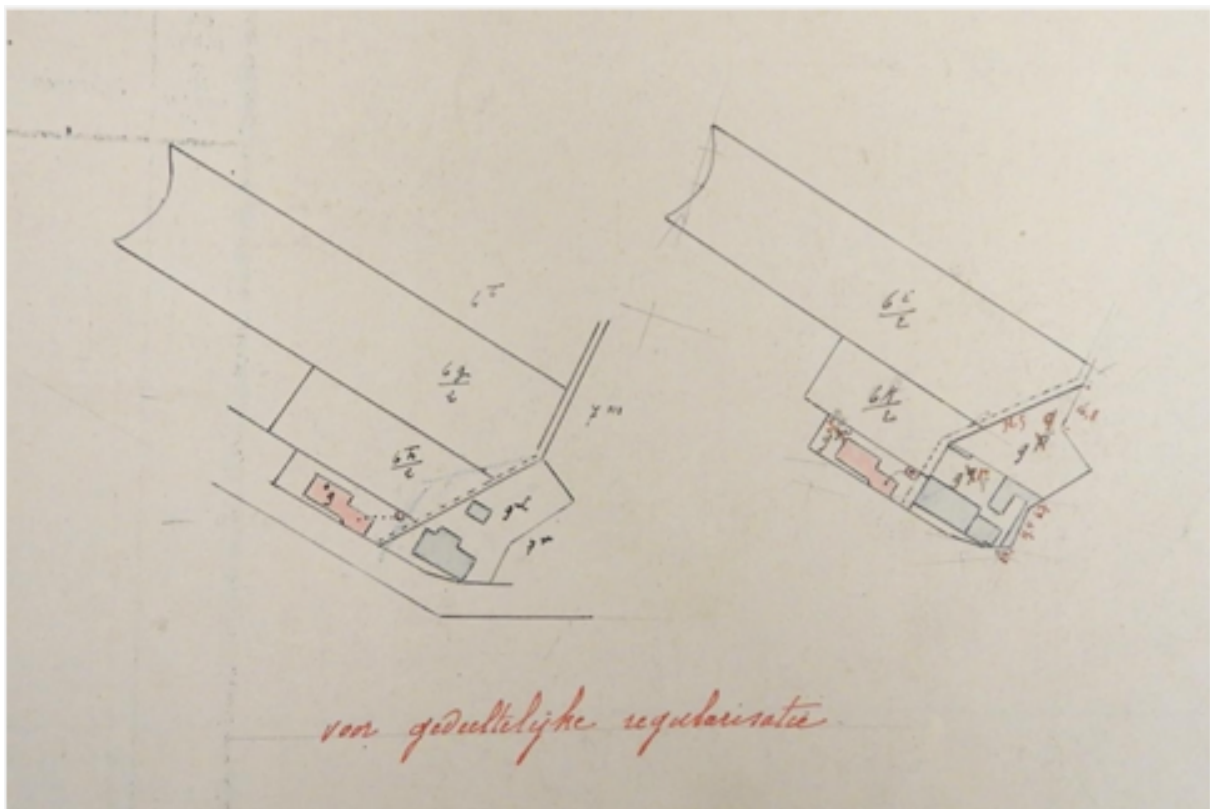
In de maand juli werd het voorontwerp aan de Provinciale Afdeling voor de Herinrichting van het Lager Onderwijs voorgelegd. Bij de voorafgaande onderwijsvaluatie door deze provinciale administratie maakte de gemeentelijke jongensschool in Nederzwalm geen goede beurt. Het schoolcomplex werd te klein bevonden voor het jaarlijks toenemend leerlingenbestand. Hoewel twee ruime en goed verlichtte klassen in principe moesten volstaan, diende de infrastructuur uitgebreid te worden met een werkklas of atelier. Op die manier kon de gemeenteschool in Nederzwalm in navolging van de wet van 1914 in de inrichting van een vierde graad voorzien. Uit het rapport bleek eveneens dat verbeteringswerken aan de onderwijzersvleugel zich opdroegen. De provinciale administratie achtte de uitbreiding van de speelkoer eveneens noodzakelijk vermits deze slechts vijf are besloeg. Colpaerts voorontwerp voor de vermeerderingswerken aan de gemeenteschool werd op 16 juli 1920 goedgekeurd en kon als basis dienen voor de opmaak van het definitief project. De ontwerper werd hiertoe een uitvoeringstermijn van twintig dagen gegeven. In het besluit werden de geraamde kosten als volgt verdeeld: de werken aan de klaslokalen en de aankoop van de nodige gronden voor de uitbreidingswerken zouden volledig door de Staat en de Provincie gedragen worden. Voor beide uitgaven diende de Provincie voor twee derden in te staan, terwijl de Staat het overig aandeel voor haar rekening nam. De verbeteringswerken aan de onderwijzerswoning zou de gemeente echter voor het merendeel zelf moeten bekostigen. Hier sprong de Provincie slechts voor één derde bij in de lasten.

In het bouwdoos van de gemeentelijke jongensschool steken de definitieve bouwplannen van het nieuwe schoolcomplex. Deze verschillen aanzienlijk met het eertijds goedgekeurd voorontwerp. In het ontwerpproces werd klaarblijkelijk afgestapt van de idee het oude schoolcomplex te renoveren in het voordeel van een nieuwbouwproject. Het definitief ontwerp voorzag in een nieuw op te richten bouwvolume met twee ruime klassen en een werkklas of atelier aan de straatzijde van de schoolsite. Ook de achterliggende speelkoer, omheiningmuren en sanitaire blok zouden heraangelegd worden. Aan de noordelijke zijde van de nieuwe ommuurde koer moest een nieuwe overdekte speelplaats komen. Deze gaf in noordwestelijke hoek toegang tot een kolenkot en stal. Enkel de onderwijzerswoning in de rechtere vleugel van het verouderd schoolcomplex zou in het definitief project deels bewaard blijven. Nagenoeg de volledige gelijkvloerse verdieping van dit volume bleef behouden. De plannen voorzagen hier een uitbreiding in noordelijke richting met nieuwe inkom en traphal. De woonst zou bovendien verhoogd worden tot een volwaardig tweelaags volume met puntgevel. Op de bovenverdieping werden drie ruime kamers voorzien en een steektrap naar de zolderverdieping. Ook de bijgebouwen met bakoven werden in het definitief project integraal behouden. Om de kosten van het project enigszins te drukken voorzag het lastenboek dat herbruikbare bouwmaterialen na de afbraak van de oude site gerecupereerd dienden te worden.

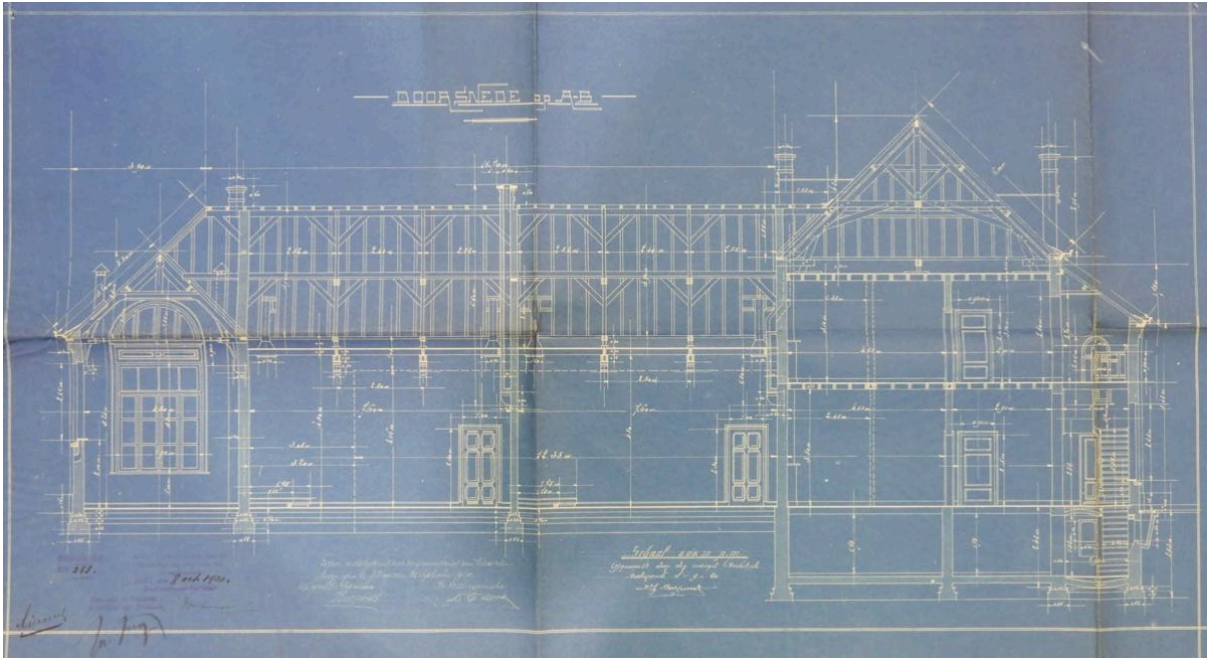

19. Definitief ontwerp bouw nieuwe gemeenteschool in Nederzalm door Jules Colpaert, grondplannen 03.09.1920 © Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen.

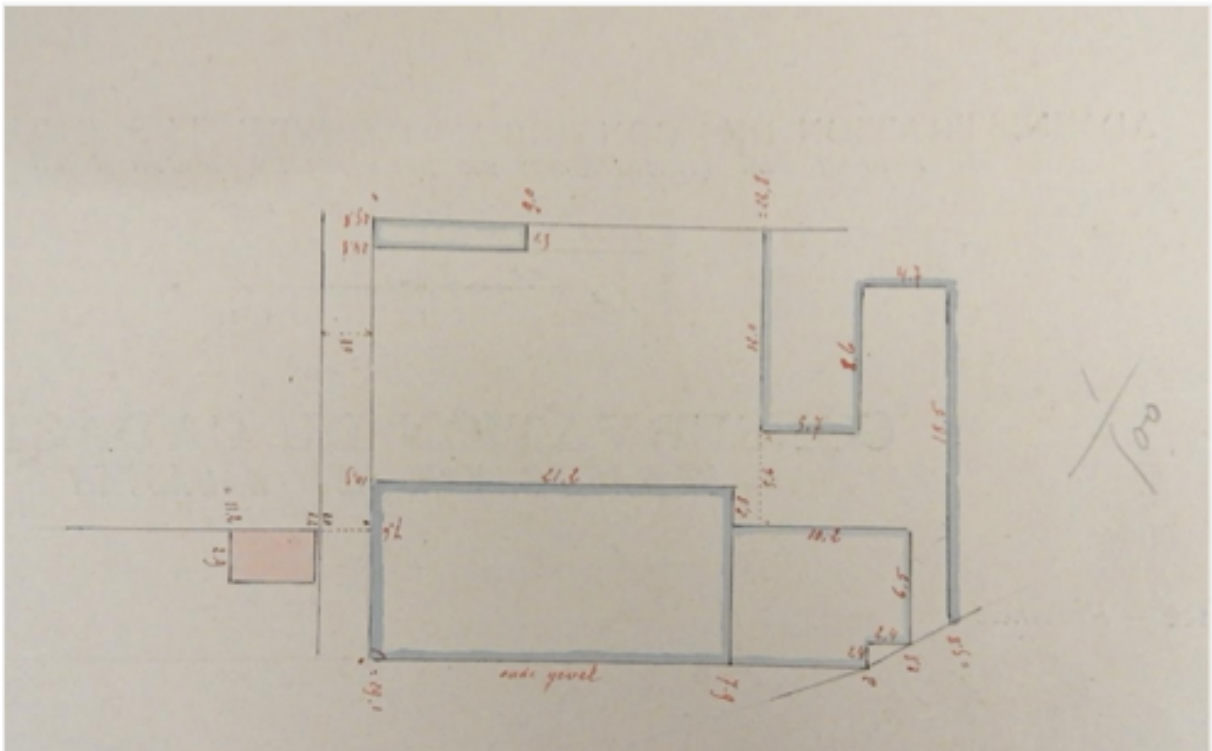
Het definitief ontwerp voor de nieuwe gemeentelijke jongensschool werd op de gemeenteraadszitting van 30 september 1920 goedgekeurd. De totale kostprijs voor de nieuwe schoolgebouwen en de onderwijzerswoning werd op 184.098 frank geraamd. De Bestendige Deputatie keurde plannen en bestekken goed op 8 oktober, waarna de werken openbaar aanbesteed werden. Tien aannemers uit Oudenaarde en omstreken tekenden in op het project. Uiteindelijk kende het gemeentebestuur op 25 november de werken toe aan aannemer Leo De Meulenaere uit Nederzwalm. Inmiddels ging het bestuur gesprekken aan met de eigenaars van de aan zuidelijke zijde aanpalende gronden. Voor de uitbreiding van de ommuurde speelkoer en de bouw van de sanitaire blok diende immers een deel van de drie aangrenzende percelen ingelijfd te worden. Ook de losweg die zich aan de zuidzijde van de schoolsite bevond moest verlegd worden. Gezien het aanzienlijk verschil tussen de schatting en het uiteindelijk aanbod drong het provinciebestuur er op aan over te gaan tot onteigening voor openbaar nut. Na een verlaagd tegenaanbod door de gemeente werd uiteindelijk een vergelijk gevonden met de grondeigenaar, waarna de gronden ingelijfd werden bij de gemeenteschool.

20. Bouw van een nieuwe gemeenteschool in Nederzwalm in 1921 naar de plannen van architect Jules Colpaert (1881-1975). © Kadasterarchief Oost-Vlaanderen.

21. Definitief ontwerp bouw nieuwe gemeenteschool in Nederzwalm door Jules Colpaert, doorsnede AB hoofdgebouw 03.09.1920 © Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen.

22. Detailtekening van de nieuwe volumes van de gemeenteschool in Zwalm. De rechtevleugel van het oude schoolcomplex werd deels opgenomen in de nieuwe onderwijzerswoning in de noordwestelijke hoek van het perceel. © Kadasterarchief Oost-Vlaanderen.

23. Foto-opname van omstreeks 1944-1945 van klas-interieur in de gemeentelijke jongensschool in Zwalm. Klas van onderwijzer Van Cauwelaert. © Heemkundekring Zwalm, collectie Guy De Noyette.

2.6. Ontwikkelingen in de tweede helft van de 20ste eeuw

In het jaar 1954 werden aanpassingen doorgevoerd aan de speelkoer en de sanitaire installaties in de gemeentelijke jongensschool. De bestaande verharding in steenslag werd opengebroken en vervangen door een effen vloer in betondallen. Ook de sanitaire installaties werden vernieuwd, waarbij zes nieuwe WC-potten geïnstalleerd werden. De werken ten belope van 51.589,70 frank werden op 17 november 1954 goedgekeurd door de gemeenteraad. Deze werden uitgevoerd door de aannemer Eeckhout-Placiet uit Nederzwalm.

In het voorjaar van 1964 werd de onderwijzerswoning en een gedeelte van het aanpalend klaslokaal onteigend door de Staat. Het voormalig woonhuis van de hoofdonderwijzer werd volledig afgebroken, waardoor de te behouden noordelijke zijgevel volledig vrij kwam te staan. Deze was evenwel niet geschikt om als buitenmuur dienst te doen. In samenspraak met het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw werd beslist een nieuwe spouwmuur op te bouwen om er de oude gevel aan vast te haken.

Het gebruik van het schoolgebouw als gemeentelijke jongensschool werd stopgezet op 30 juni 1975. Nadien kende het gebouw verschillende functies, waaronder gemeenschapslokaal voor ouderen en vrij atelier voor kunstenaars ('Academie +3'), met tussenposes van leegstand. Momenteel is het gebouw niet langer in gebruik. De laatste gebruikers Femma vzw en de plaatselijke jeugdbeweging trokken er in het voorjaar van 2018 uit.

24. Volumes van de gemeenteschool in Nederzwalm voor de afbraak van de onderwijzerswoning in 1964. © Kadasterarchief Oost-Vlaanderen.

25. Toestand van de gemeentelijke schoolsite in Nederzwalm na de afbraak van de onderwijzerswoning in 1964. © Kadasterarchief Oost-Vlaanderen.

HOOFDSTUK 3: INVENTARIS HUIDIGE TOESTAND

3.1. Ruimtelijke context en inplanting

De voormalige gemeentelijke jongensschool van Nederzwalm is een vrijstaande schoolsite gelegen aan de kruising van de Schoolstraat en de Lindestraat in de gemeente Nederzwalm-Hermelgem. Ter hoogte van de gemeenteschool kruisen de voornaamste verbindingswegen tussen Nederzwalm en de naburige dorpskernen van Zingem en Hermelgem. De noord-zuid georiënteerde schoolsite ligt aan de westelijke zijde van de Schoolstraat. Langs de zuidelijke zijde van de site loopt een landweg die de achterliggende akkers bedient. Bij de oplevering van de schoolgebouwen in 1924 bevond de gemeenteschool zich in een nog relatief onbebouwde zone, omgeven door akkerland en weiland. In de loop van de 20ste eeuw raakte de kruising van de Schoolstraat en Lindestraat echter bebouwd met typerende lintbebouwing. De zone vormt tegenwoordig een belangrijke woonconcentratie buiten de onmiddellijke dorpskern van Nederzwalm. De voormalige schoolsite bestaat uit het schoolgebouw met klaslokalen, een verharde ommuurde speelplaats, een sanitaire blok en een overdekte speelplaats met berguimtes.⁸

3.2. Erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

3.2.1. Exterieur

De voormalige gemeentelijke jongensschool in Nederzwalm werd opgetrokken in een neotraditionele stijl, met enkele subtiele accenten die verwijzen naar de cottagestijl.

De voorgevel werd uitgewerkt in een decoratieve baksteenbouw met hardstenen detaillering, terwijl de achtergevel en zuidelijke zijgevel eenvoudige gecementeerde gevelwanden betreft.

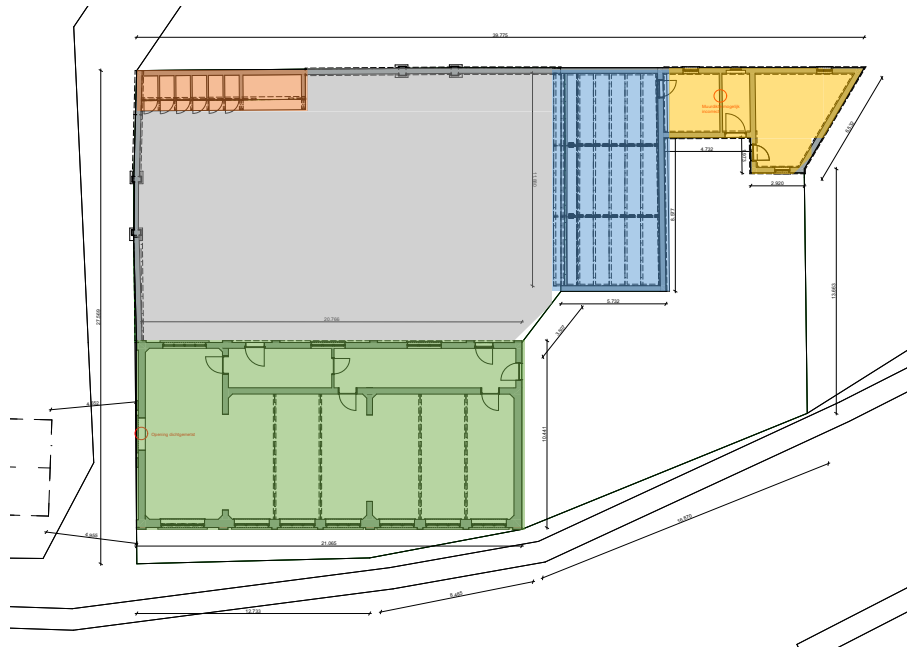
Het hoofdvolume kent een regelmatig grondplan en telt één bouwlaag onder een eenvoudig, licht hellend zadeldak met pannen. Op het uiteinde van de nok ter hoogte van de puntgevel steekt een piron. Achter het schoolgebouw bevindt zich de ommuurde speelplaats. De omheiningmuur is aan zuidelijke en westelijke zijde voorzien van een inrijpoort tussen hekpijlers. Beide muuropeningen zijn tegenwoordig dichtgemetseld. In de zuidwestelijke hoek van de verharde koer bevinden zich de overdekte sanitaire installaties. De koer geeft aan noordelijke zijde uit op de overdekte speelplaats of préau couvert. Achter dit volume bevindt zich een eenlaags bijgebouw met opslagruimtes, dat eertijds dienst deed als kolenkot en stal.⁹

3.2.2. Interieur

Over het algemeen werd het interieur van de schoolsite minder gaaf bewaard. In zijn geheel is de structuur van het gebouw goed leesbaar. Het interieur wordt per gedeelte besproken.

⁸ Beschermingsdossier Agentschap onroerend erfgoed

⁹ Beschermingsdossier Agentschap onroerend erfgoed

- Schoolgebouw
- Ommuurde speelplaats
- Sanitaire blok
- Overdekte speelplaats
- Bijgebouwen

PLAATS	ERFGOEDELEMENT	KORTE BESCHRIJVING ERFGOEDKENMERKEN
EXTERIEUR	VOORGEVEL (oosten) Zie afb. 1 tot 18 bijlage 1: fotoreportage	 <p>De voorgevel aan de straatzijde telt zeven traveeën, waarvan de breder opgevatte linkse travee geaccentueerd wordt door middel van een puntgevel. De gevelwand wordt geritmeerd door zes gelijke travee-nissen met lisenen en verspringende tandlijsten. Het bakstenen gevelparement in kruisverband rust op een afgeschuinde hardstenen plint. In de nissen steken grote rechthoekige vensterpartijen. Deze zijn bovenaan voorzien van een ijzeren latei en sluiten onderaan aan op een hardstenen lekdorpel. In het onderste muurvlak onder de vensterpartijen bevinden zich de hardstenen omlijstingen van de verluchttingsroosters (luchtnemers) die thans verdwenen zijn. Deze rechthoekige uitsparingen zijn dichtgemetseld. In de vensteropeningen steken grote drieledige ramen met roedeverdeling. De bovenlichten van de raampartijen zijn voorzien van een kleinere roedeverdeling. In de linkertravee steekt eenzelfde rechthoekig venster dat iets breder opgevat werd. Het raam is één register breder dan de voorgaande. In de geveltopy bevindt zich een vierledig halfrond raam. De bakstenen tandlijst sluit aan op een geprofileerde, uitkragende daklijst voorzien van uitgesneden consoles. Deze laatste zijn steeds per twee gegroepeerd en bevinden zich ter hoogte van de lisenen. Tussen beide consoles bevindt zich telkens een gesmeed sieranker. De complexe dakoversteek aan de puntgevel is sierlijk uitgewerkt en rust eveneens op geprofileerde consoles. In het licht hellend dakvlak steken vier zinken verluchttingschachten met regenhoed en twee opgemetselde schoorstenen. Dit verspringend volume kent een sobere baksteenarchitectuur.</p>
	<u>DIAGNOSE-STAAT</u>	<p>De gevel is sterk vervuild.</p> <p>De bakstenen wand vertoont verschillende oppervlakkige scheuren. Heel wat steenvoegen zijn imperfect in de voorgevel. De bakstenen tandlijst is in goede staat.</p> <p>De bakstenen schouwen vertonen uitgesleten of afwezig voegwerk en gebrekkige waterdichting (slabben) tpv de dakpannen. Er doet zich lekkage naar de binnenomgeving voor. De hardstenen dekstenen zijn bevuild.</p> <p>De ijzeren lateien vertonen roest, en afbladerende verf.</p> <p>De smeedijzeren sierankers vertonen roest, en afbladerende verf.</p> <p>De hardstenen dorpels en omlijstingen vertonen op verschillende plaatsen mankementen : mos, afbrokkeling, barsten.</p> <p>De gecementeerde plint vertoont aanslag van mossen, afbrokkeling en oppervlakkige barsten.</p>

		<p>Van het buitenschrijnwerk ontbreken de meeste bedieningsmechanismes. De ramen zijn grotendeels dichtgeschilderd en slechts enkele delen zijn nog te openen. Enkele opengaande delen kunnen niet meer gesloten worden, en staan constant open. De afwerking van het buitenschrijnwerk is niet onderhouden. Het vertoont losse verfschilfers en onderliggend ruw geworden hout, met plaatselijk schade zoals rotte delen, mossen, zacht geworden hout. Beoordeling van de staat van het blank hout dient in detail te worden opgenomen bij schuur- en herstelwerken.</p> <p>De beglazing wordt verder in detail beoordeeld, maar vertoont deels gebarsten glas. Vaststelling : onder losse verfschilfers, en op blank hout, is de kleur groen te zien is.</p> <p>De dakoversteek, houtsnijwerk en consoles bevinden zich nog in een redelijke staat. Alle elementen in houtwerk/cottagestijl vertonen losse verfschilfers, eveneens een groene ondergrond op het blank hout. Beoordeling van de staat van het blank hout dient in detail te worden opgenomen bij schuur- en herstelwerken. Ter plaatse van de aansluiting van de horizontale goot naar de hellende goot van de puntgevel, bevindt zich plaatselijk een afwerking in witte plastic elementen ter vervanging van verloren gegaan hout. (zie afb. 9 bijlage 1: fotoreportage)</p> <p>De afvoeren in zink en onderaan in gietijzer, evenals de schouwpijpen met regenhoed in zink, bevinden zich in een redelijke staat. Ze vertonen roest en losse naden.</p>
	<p>NOORDELIJKE ZIJGEVEL</p> <p>Zie afb. 19 tot 24 bijlage 1: fotoreportage</p>	 <p>De noordelijke zijgevel bestaat uit een blind bakstenen muurvlak op een hardstenen plint. Aan de rechterzijde bevindt zich het eenlaags volume van de laterale gang die uitgaat op de klaslokalen en de werkklas. Deze is toegankelijk via een eenvoudige plankendeur. Bovenin dit volume steekt een opgeklampt buitenluik.</p>

	<p><u>DIAGNOSE - STAAT</u></p>	<p>De gevel is licht vervuild, hoofdzakelijk aan de onderzijde t.p.v. maaiveld / parking. De gecementeerde plint vertoont aanslag van mossen, afbrokkeling en oppervlakkige barsten. De gevel, ter plaats van de klas, vertoont reeds gerenoveerd voegwerk. De gevel, ter plaatse van de werkklas vertoont verschillende oppervlakkige scheuren. Heel wat steenvoegen zijn imperfect. Ter plaatse van de onderzijde van het buitenluik, op het oude metselwerk, start een nieuwer bakstenen metselwerk, met reeds gerenoveerd voegwerk. De arduinen latei boven de deur van de werkklas vertoont afbrokkeling, en is gebrekkig opgevoegd rondom. De arduinen brievenbusopening bevindt zich in redelijke staat, is licht bevuild. De houten deur naar de werkklas is rot. Onderaan ontbreken reeds delen hout. Schilderwerk is niet onderhouden.</p> <p>De dakoversteek en houten randafwerking bevinden zich nog in een redelijke staat. Deze vertonen losse verfschilfers, eveneens een groene ondergrond op het blank hout. Beoordeling van de staat van het blank hout dient in detail te worden opgenomen bij schuur- en herstelwerken.</p>
	<p>DE ZUIDELIJKE ZIJGEVEL</p> <p>Zie afb. 25 tot 32 bijlage 1: fotoreportage</p>	 <p>De zuidelijke zijgevel betreft een gecementeerde lijstgevel met schijnvoegen, geritmeerd door drie gelijke travee-nissen met lisenen. In de middelste travee bevond zich een eenvoudige rechthoekige muuropening, die dichtgemetseld werd. De ijzeren latei en hardstenen lekdorpel zijn nog zichtbaar. Onderin steekt nog het originele verluchtingsrooster met hardstenen omlijsting. Aan de westelijke zijde sluit de gevel aan op de bakstenen schoolmuur. De schoolmuur is voorzien van een gecementeerde plint en betonnen dekstenen. Enkel de hekpijlers van de poorten zijn voorzien van een hardstenen deksteen.</p>
		<p>De gevel is sterk bevuild.</p> <p>De gecementeerde wand vertoont verschillende oppervlakkige en diepe scheuren. Zowel in de lisenen als ter plaatse van het dichtgemetselde raam. Een vertikaal slijpvoeg is zichtbaar onder de binnengebrachte elektriciteitsleiding. De gecementeerde tandlijst onder de dakgoot is sterk bevuild. Op bepaalde plaatsen ontbreken stukken cementering.</p>

	<p><u>DIAGNOSE - STAAT</u></p>	<p>De ijzeren latei vertoont roest, afbladerende verf, en diepere aantasting van het metaal.</p> <p>De hardstenen dorpel en omlijstingen vertonen op verschillende plaatsen mankementen : mos, afbrokkeling, barsten. Het metalen verluchttingsrooster vertoont roest.</p> <p>De gecementeerde plint vertoont aanslag van mossen, afbrokkeling, oppervlakkige en diepe barsten. Op bepaalde plaatsen ontbreken stukken cementering.</p> <p>De dakoversteek, houtsnijwerk en consoles bevinden zich nog in een redelijke staat. Alle elementen in houtwerk/cottagestijl vertonen losse verfschilfers, eveneens een groene ondergrond op het blank hout. Verdere beoordeling van de staat van het blank hout dient in detail te worden opgenomen bij schuur- en herstelwerken.</p>
	<p>ZUIDGEVEL / ACHTERGEVEL SCHOOLMUUR BUITENZIJDE</p> <p>Zie afb. 33 tot 50 bijlage 1: fotoreportage</p>	 <p>De schoolmuur is voorzien van een gecementeerde plint en betonnen dekstenen. Enkel de hekpijlers van de poorten zijn voorzien van een hardstenen deksteen.</p>
	<p><u>DIAGNOSE - STAAT</u></p>	<p>De gevel is sterk vervuild.</p> <p>De bakstenen wand vertoont verschillende oppervlakkige scheuren. Heel wat steenvoegen zijn imperfect, afwezig, of reeds vervangen door donkerder / recenter voegwerk. Het metselwerk, en in hoofdzaak de verbrede kolommen, staan niet 100% pas.</p> <p>Het recentere invulmetselwerk + voegwerk in de poortopening is in redelijke staat. Deze is niet voorzien van een gecementeerde plint.</p> <p>De gecementeerde plint vertoont aanslag van mossen, afbrokkeling, oppervlakkige en diepe barsten. Op meerdere plaatsen, en over langere lengtes, ontbreken stukken cementering.</p>

		<p>De oorspronkelijke hardstenen dekstenen op de vaste muurdelen vertonen aanslag van mossen, barsten, betonrot en roestend wapeningsstaal, en afgebrokkelde delen. De dekstenen op de verbrede kolommen vertonen barsten en afbrokkeling. 1 van de dekstenen is naar beneden gevallen en gebroken.</p> <p>Ter plaatse van de achterste schoolmuur is de deksteen naar beneden gevallen en metselwerk deels afgebrokkeld. Metselwerk kolommen en wanddelen staan gebarsten, en vertonen slechte staat metselwerk, stenen en voegwerk. Onder de los opliggende metalen dakplaat van het toiletgebouw ontbreken stenen.</p> <p>Op het recentere invulmetselwerk in de poortopening van de zijdelingse schoolmuur zijn dunnere en kortere dekstenen geplaatst, met overhangend lip aan de binnenzijde. Deze vertonen aanslag van mossen.</p> <p>Ter plaatse van de hoek waar beide schoolmuren en wanden toiletgebouw elkaar raken, is reeds nieuw invulmetselwerk voorzien, en vertonen meerdere stenen van het metselwerk gebreken.</p> <p>Ter plaatse van de overdekte speelplaats is de wand opgemetst met recent metselwerk. De los opliggende metalen dakplaat van de overdekte speelplaatst beschermt het gebrekkig en horizontaal gebogen liggend metselwerk.</p> <p>Ter plaatse van het bijgebouw en op de schoolmuur aan de achtergevel liggen kleine betonnen dekstenen, plaatselijk opgeduwd, sterk bevuild en mossen bevattend.</p>
	<p>DE ACHTERGEVEL (westen)</p> <p>Zie afb. 51 tot 64 bijlage 1: fotoreportage</p>	 <p>De achtergevel bestaat uit vijf ongelijke travee-nissen met lisenen. De rechtertravee is uitgewerkt als een puntgevel. De gecementeerde muurvlakken zijn voorzien van schijnvoegen. In het eenlaags volume van de laterale gang bevinden zich twee rechthoekige vensteropeningen en twee deuropeningen. Een lessenaarsdak overspant dit volume. Het dakvlak in golfplaten werd in het verleden aangepast en verhoogd. Hiertoe werd de gecementeerde buitenmuur deels opgemetseld. Het hoofdvolume van het schoolgebouw is voorzien van een zadeldak in pannen dat net als aan de voorzijde voorzien is van vier zinken verluchtingsschachten. In de puntgevel van de achtergevel bevindt zich naar analogie met de voorgevel een groot rechthoekig venster met in de geveltop een halfroond venster. Deze laatste werd dichtgemetseld. Ook de rechthoekige vensteropening werd in het verleden aangepast. Deze werd aan de bovenzijde deels ingekort en</p>

		dichtgemetseld. Ter hoogte van de achtergevel werd nagenoeg al het buitenschrijnwerk vernieuwd . Enkel de beglaasde paneel deur in de linkertravee is origineel .
	<u>DIAGNOSE - STAAT</u>	<p>De gevel is sterk bevuild, en vertoont schade op meerdere plaatsen. De oorspronkelijke situatie werd zwaar aangepast.</p> <p>De gecementeerde wand vertoont verschillende oppervlakkige en diepe scheuren. Plaatselijk ontbreekt de cementering en zijn brokstukken eruit gevallen. De gecementeerde tandlijst onder de dakgoot is sterk bevuild. De gecementeerde wand vertoont beschadiging door aanpassingswerken en opgehoogd metselwerk tpv het gangvolume, aansluitend op de tipgevel.</p> <p>De ijzeren lateien vertonen roest en afbladerende verf tot ontbrekende verf.</p> <p>De hardstenen dorpels en omlijstingen vertonen op verschillende plaatsen mankementen : mos, afbrokkeling, barsten. Het grote raam rechts, vertoont een afgebroken en verzakte dorpel.</p> <p>De gecementeerde plint vertoont aanslag van mossen, afbrokkeling, oppervlakkige en diepe barsten.</p> <p>De dakoversteek, houtsnijwerk en consoles bevinden zich nog in een slechte staat. Alle elementen in houtwerk/cottagestijl vertonen losse verfschilfers, tot ontbrekend verfwerk, en eveneens een groene ondergrond op het blank hout. Op meerdere plaatsen ontbreken houten afwerkingen in de onderzijde van de dakgoot. Ter plaatse van de eindstukken van de goten op de tipgevel is het hout in slechte staat en valt het timmerwerk uit elkaar. De stormplank van de dakgoot is vervormd en bevestigingen zijn losgekomen. Het hout op deze plaats is in zeer slechte staat. De boordplank van het korte deel dakgoot is naar beneden gevallen. (zie afb. 60) Verdere beoordeling van de staat van het blank hout dient in detail te worden opgenomen bij schuur- en herstelwerken.</p> <p>Het niet originele buitenschrijnwerk is uitgevoerd in onbehandeld hout, en is in redelijke staat. Plaatselijk is het glas vervangen door een sluitpaneel.</p> <p>De buitendeur in de werkklas, links in de achtergevel, vertoont afbladerende en ontbrekende verf, werd reeds aangepast in het kader van functionaliteit, is moeilijk te openen en spant in de opening. De beglazing is enkel glas.</p> <p>Vaststelling : onder losse verfschilfers, en op blank hout, is de kleur groen te zien is.</p> <p>De afvoeren in pvc en zink en onderaan in gietijzer, evenals de schouwpijpen met regenhoed in zink, bevinden zich in een beperkte staat. De pvc elementen zijn verouderd en sluiten slecht aan. De zink en gietijzer elementen vertonen roest en losse naden.</p>

	<p>DE OMMUURDE SPEELPLAATS</p> <p>Zie afb. 65 tot 71 bijlage 1: fotoreportage</p>	 <p>Aan westelijke zijde geeft het hoofdvolume van het schoolgebouw uit op een geasfalteerde speelkoer. Deze was oorspronkelijk verhard met steengruis en werd omstreeks 1954 eeuw geplaveid met betondallen.</p> <p>Aan de noordelijke zijde van de speelkoer bevindt zich de overdekte speelplaats of préau couvert. Het lessenaarsdak werd in het verleden reeds vervangen door een vernieuwd dakschild in golfplaten dat deels werd opgehoogd. Hiertoe werden de dragende zijmuren deels opgemetseld. Het dakvlak rust op twee gietijzeren kolommen. De overdekte speelplaats is gevloerd met een buitenvloer in baksteen (zogenaamde Scheldesteen). In de noordwestelijke hoek van de overdekte speelplaats bevindt zich een getoogde muuropening met opgeklampte deur. Deze verschaft toegang tot de achterliggende bergruimtes die oorspronkelijk dienst deden als kolenkot en stal.</p>
	<u>DIAGNOSE – STAAT</u>	De asfaltlaag van de speelplaats vertoont lange barstvorming, onkruidgroei en ligt niet vlak.

	<p>SANITAIRE BLOK</p> <p>Zie afb. 72 tot 93 bijlage 1: fotoreportage</p>		<p>In de zuidwestelijke hoek van de speelkoer bevinden zich de overdekte sanitaire installaties. Dit smal rechthoekig volume bestaat uit zes gemakken en vijf pissijns (urinoirs). De pissijns bestaan uit een hardstenen borduur en greppel. De aansluitingen van de vier natuurstenen scheidingswanden zijn nog zichtbaar in de hardsteen. Deze laatste bleven echter niet bewaard. Het origineel schrijnwerk van de scheidingswanden, de gemakdeuren en de sterk overkragende dakoversteek bleef overal intact bewaard. In de sanitaire blok ligt bovendien nog steeds de originele tegelvloer in dambordpatroon (oker- en beigekleurige tegels). Wat betreft uitvoering en stijl sluit het volume sterk aan bij dat van het hoofdgebouw. Het houtsnijwerk van het schrijnwerk en de geprononceerde dakoverstekten verwijzen naar de cottage-stijl.</p>
	<p><u>DIAGNOSE – STAAT</u></p>		<p>De gevel is sterk vervuild.</p> <p>De bakstenen wand vertoont verschillende oppervlakkige, diepe en reeds herstelde brede scheuren. Heel wat steenvoegen zijn imperfect, afwezig, of reeds vervangen door donkerder / recenter voegwerk. Het metselwerk staat niet 100% pas.</p> <p>De cementering in de twee linkse toiletten is oranje geschilderd. De overige cementering vertoont verkleuring, vocht, barsten en deels ontbrekende delen.</p> <p>De cementering op de buitenzijde van de zijwand is bevuild, gebarsten en deels verdwenen.</p> <p>De stenen plinten in de toiletten ontbreken grotendeels.</p> <p>De oorspronkelijke tegelvloer is in het linkse toilet vervangen door een nieuwe arduinen dorpel en grijze tegel.</p> <p>De oorspronkelijke tegelvloer in de twee rechtse toiletten is beschadigd door weghalen toiletpot en plaatsing urinoir. Tegels ontbreken.</p> <p>De oorspronkelijke tegelvloeren buiten in de toiletten en in de open pissijns liggen niet vlak, tegels zijn deels gebarsten en beschadigd, en zijn zeer sterk bevuild. De vloer ligt plaatselijk zwaar verzakt. De bevuilde betonnen vloerrand ligt niet vlak en is op meerdere plaatsen gebarsten.</p> <p>De arduinen wandafwerking in de pissijns is gebarsten / gebroken en deels afwezig. Deze wandafwerking vertoont sterke gebruikssporen. De afvoergoot t.p.v. de vloer is opgevuld met witte cementering.</p>

		<p>De wandcementering links en rechts in de pissijns is bevuild, gebarsten en deels afwezig.</p> <p>De dakoversteek, houtsnijwerk en houten deur- & wandgeheel bevinden zich nog in een bedenkelijke staat. Alle elementen in houtwerk/cottagestijl vertonen losse verfschilfers, tot ontbrekend verfwerk, en eveneens een groene ondergrond op het blank hout</p> <p>. De plafondafwerking is momenteel uitgevoerd in witte pvc planchetten, ter vervanging van een ooit ander plafond-/dakafwerking. De houten stijl rechts van de open pissijns is deels weggerot tpv maaiveld tot +/- 1m. De stormplank betreft een hedendaagse multiplex afwerking, schilderwerk niet onderhouden. Dakplaat is een beperkt vastgelegde metalen golfplaat, zonder verdere randafwerking. Verdere beoordeling van de staat van het blank hout dient in detail te worden opgenomen bij schuur- en herstelwerken.</p> <p>De houten tussenwanden zijn gevuld met asbest wandpanelen, deels geschilderd, deels gebroken, deels afwezig.</p> <p>De dakgoot en afvoer in pvc bevindt zich in een redelijke staat, doch niet origineel en vertoont losse aansluitingen. De gietijzeren standpijp vertoont roest.</p>
	<p>OVERDEKTE SPEELPLAATS</p> <p>Zie afb. 94 tot 108 bijlage 1: fotoreportage</p>	 <p>Aan de noordelijke zijde van de speelkoer bevindt zich de overdekte speelplaats of préau couvert. Het lessenaarsdak werd in het verleden reeds vervangen door een vernieuwd dakschild in golfplaten dat deels werd opgehoogd. Hiertoe werden de dragende zijmuren deels opgemetseld. Het dakvlak rust op twee gietijzeren kolommen. De overdekte speelplaats is gevloerd met een buitenvloer in baksteen (zogenaamde Scheldesteen). In de noordwestelijke hoek van de overdekte speelplaats bevindt zich een getoogde muuropening met opgeklampte deur. Deze verschaft toegang tot de achterliggende bergruimtes die oorspronkelijk dienst deden als kolenkot en stal.</p>
	<p><u>DIAGNOSE – STAAT</u></p>	<p>De gietijzeren kolommen zijn verroest, en staan niet meer pas en zijn deels beklad met graffiti. De golfplaten dakbekleding en recentere houten dakstructuur wordt met bijkomende staalprofielen ondersteund ivf stabiliteit tpv de achterste gietijzeren kolom.</p> <p>De metselwerk vloer ligt deels verzakt, vertoont onkruid, stenen zijn deels uitgesleten en voegwerk steekt uit, grote barstvorming centraal.</p> <p>De metselwerk wanden vertonen sporen van meerdere aanpassingen en renovatiewerken. Het metselwerk vertoont diepe barsten, opgevulde balkholtes met cementering. De onderste laag is voorzien van een gecementeerde plint, bevuild, vochtig en met barsten.</p>

	<p>SCHOOLMUUR BINNENZIJD</p> <p>Zie afb. 109 tot 120 bijlage 1: fotoreportage</p>	
	<p><u>DIAGNOSE – STAAT</u></p>	<p>De bakstenen wand is op verschillende plaatsen met graffiti beklad.</p> <p>De bakstenen wand vertoont verschillende oppervlakkige scheuren, en beschadigde stenen. Dat laatste vooral ter plaatse van de twee kolommen links en rechts van zowel de dichtgemetselde poortopening in de achterste schoolmuur als in de zijdelingse schoolmuur. Heel wat steenvoegen zijn imperfect, afwezig, of reeds vervangen door donkerder / recenter voegwerk. Het metselwerk, en in hoofdzaak de verbrede kolommen, staan niet 100% pas.</p> <p>Het recentere invulmetselwerk + voegwerk in de poortopening is in redelijke staat. Deze is niet voorzien van een gecementeerde plint. De gecementeerde plint vertoont aanslag van mossen, afbrokkeling, oppervlakkige en diepe barsten. Op meerdere plaatsen, en over langere lengtes, ontbreken stukken cementering.</p>
INTERIEUR		<p>De historische planindeling van de gemeentelijke jongensschool is duidelijk afleesbaar aan de huidige interne structuur van het hoofdgebouw. De volumes van beide klaslokalen en de werkklass zijn nog aanwezig, evenals de laterale gang aan westelijke zijde</p>

	<p>TWEE KLASLOKALEN ALGEMEEN EN WERKKLAS</p> <p>Zie afb. 121 tot 174 bijlage 1: fotoreportage</p>	<p>die de verschillende onderdelen met elkaar verbindt. Aan de oostelijke zijde van het hoofdgebouw bevinden zich twee klaslokalen. Deze kennen een nagenoeg vierkante plattegrond en hebben afgeschuinde hoeken.</p> <p>De scheidingsmuren tussen de klaslokalen en de werkklas werden in het verleden opengebroken en voorzien van een scheidingsboog om deze onderdelen als één open ruimte dienst te laten doen. De klaslokalen zijn sober ingericht en zijn van een originele vloer in witte en okerkleurige tegelmozaïek voorzien. Een driekleurige band in zwarte, okerkleurige en rode tegels boordt de ruimtes af en wijst op de oorspronkelijke klasindeling. De vloer sluit aan op eenzelfde tegellambrisering die thans overschilderd werd. Verder bleven in de klasinterieurs eveneens de hardstenen sokkels van de schouwmonden bewaard. Deze bevinden zich voor de drie klasruimtes steeds centraal, boven in de noordelijke klaswand. Hier werd eertijds het afvoerkanaal van de kolenkachels die de ruimtes dienden te verwarmen op aangesloten. In de werkklas steken de schouwmond en sokkel achter een bekisting die boven de scheidingsboog aangebracht werd. Ter hoogte van de originele plafondlijst bevinden zich in deze ruimte eveneens vier geprofileerde hardstenen consoles.</p>
	<p><u>DIAGNOSE – STAAT</u></p>	<p>De gang is volledig voorzien van lambrisering, overschilderd in de kleur lichtoranje. Deze bevinden zich op verschillende plaatsen in een slechte staat. De aansluiting muur en plafond t.h.v. de achtergevel vertonen scheuren. De oorspronkelijke tegellambrisering is sterk bevuild en vertoont schade. De tegelvloer van de gang is sterk bevuild.</p> <p>De oorspronkelijke tegelvloer in de klaslokalen vertonen veel mankementen, zijn deels gebarsten en beschadigd, volgen het patroon niet meer en ze zijn sterk bevuild. Tussen de klas rechts en centraal t.h.v. het niet originele houten schrijnwerk zijn de tegels vervangen door kleinere witte tegels en er bevindt zich een dikke zwarte voeg. De tegellambrisering in de klaslokalen is overschilderd in het lichtoranje. De originele eindlat bovenop de lambrisering is in slechte staat en ontbreekt op verschillende plaatsen.</p> <p>Alle muren van de klaslokalen en werkklas zijn beschilderd en beklad met graffiti en verftekeningen van de jeugdbeweging.</p> <p>Heel het plafond is in een zeer slechte staat. In de twee rechtse klaslokalen vallen er delen naar beneden en er zitten gaten in, en de rode verfschilfers komen eraf.</p> <p>In de schouwmonden bevinden zich vogelnesten.</p> <p>De geprofileerde hardstenen consoles zijn in goede staat.</p>

	SCHRIJNWERK	<p>Ter hoogte van de originele plafondblijst bevinden zich in deze ruimte eveneens vier geprofileerde hardstenen consoles. De grote, oostelijke raampartijen van de drie klaslokalen zijn origineel en behielden hun oorspronkelijk hang- en sluitwerk. Het schrijnwerk van de ramen bestaat uit enkelvoudige draairamen en tuimelramen in de bovenlichten. De spanjolet-sluitsystemen die de tuimelramen bedienen bleven nagenoeg overal behouden. In de houten venstertabletten bevinden zich nog de originele verstelbare verluchttingsroosters die in verbinding staan met de roosters aan de buitenzijde. In de voorste ruimtes steekt een verlaagd vals plafond die de raamvlakken deels aan het zicht onttrekken. Naast de oostelijke raampartijen bleven de originele binnendeuren tussen de klaslokalen en gang bewaard. Het betreft enkelvoudige paneeldeuren met origineel deurbeslag. Aan de westelijke zijde van het schoolgebouw werd het schrijnwerk vernieuwd. In het smal volume van de laterale gang werd ter hoogte van het middelste klaslokaal een nieuwe scheidingswand ingebracht. In het ingesloten stuk van de gang is het plafond met de originele verluchttingsrozetten zichtbaar gelaten.</p>
	<u>DIAGNOSE – STAAT</u>	Zie bijlage 2: inventarisatie buitenschrijnwerk, in detail.

HOOFDSTUK 4: BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

Volgens het beschermingsbesluit werd het gebouw beschermd vanwege zijn historische waarde en meer bepaald de architectuurhistorische waarde van de voormalige gemeenteschool, alsook de voldoende gave context van interieur en exterieur. Het schooldomein met schoolgebouw, ommuurde speelkoer, sanitaire blok, overdekte speelplaats en bijgebouwen vormt een ensemble.¹⁰

4.1. Historische waarde

De voormalige gemeentelijke jongensschool in Nederzwalm is een representatief en zeldzaam voorbeeld van een traditionele landelijke schoolsite uit de vroege jaren 1920. Het schoolgebouw met aanhorigheden werd in 1921 opgericht ter vervanging van de bestaande dorpsschool uit 1871. De schoolsite werd hiertoe sterk uitgebreid. De heropbouw en uitbreiding van de gemeenteschool in Nederzwalm is een representatieve getuige van de verbeteringen die het provinciebestuur in navolging van de wet op de leerplicht van 19 mei 1914 aan de gemeentelijke onderwijsinfrastructuur trachtte door te voeren. Wat betreft planindeling en uitrusting werden de reeds gekende theorieën en modellen van de 19de-eeuwse schoolbouw nagevolgd. Het programma werd echter bijkomend afgestemd op de eisen die door de onderwijshervorming van 1914 in voege traden, in het bijzonder de inrichting van een vierde graad. Voor het praktijkgericht onderricht dat men in het zevende en achtste leerjaar voorschreef werd een aparte werkklas of atelier noodzakelijk geacht. De gemeenteschool in Nederzwalm is één van de eerste plattelandsscholen waar deze beroepsvoorbereidende infrastructuur voor twaalf- tot veertienjarigen aan de onderwijslokalen toegevoegd werd. De historische schoolsite in Nederzwalm vormt als dusdanig een zeldzaam voorbeeld van de traditionele plattelandsschool en geeft blijk van de ontwikkelingen in het lager onderwijs na de invoering van de leerplicht in 1914.¹¹

4.2. Architectuurhistorische waarde

Beschermingsbesluit:

De gemeenteschool in Zwalm met ingebegrip van de ommuurde speelplaats en aanhorigheden wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend erfgoed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n). Het voorliggend beschermingsvoorstel omvat een bescherming als monument vanwege de historische en architecturale waarde van de voormalige gemeenteschool, alsook de voldoende gave context van interieur en exterieur. Het schooldomein met schoolgebouw, ommuurde speelkoer, sanitaire blok, overdekte speelplaats en bijgebouwen vormt een ensemble."¹²

De schoolsite aan de Schoolstraat in Nederzwalm uit 1921 vormt een representatief voorbeeld van de vroeg 20ste-eeuwse schoolbouw in landelijke context. Het geheel is opgetrokken in neotraditionele stijl naar ontwerp van architect Jules Colpaert (1881-1979) en bestaat uit een schoolgebouw, een ommuurde speelkoer met sanitaire blok, een overdekte speelplaats en een logistiek bijgebouw. De voormalige onderwijzerswoning die zich aan de noordelijke zijde van het hoofdgebouw bevond is thans verdwenen. Hoewel de eerste ontwerpen een renovatie van het bestaand schoolcomplex uit 1871 voorop stelden, werd in het uiteindelijk ontwerp geopteerd voor de volledige heropbouw van het schoolgebouw en de aanhorigheden. Voor het vormelijk en ruimtelijk programma van de nieuwe schoolsite werden de richtlijnen en modellen binnen de 19de-eeuwse schoolarchitectuur nagevolgd. De voormalige gemeentelijke jongensschool in Nederzwalm is een relatief gaaf bewaard voorbeeld van een traditionele gemeenteschool, waarbij nagenoeg alle typologische kenmerken en elementen van de schoolsite bewaard bleven. **Door de ruimtelijke samenhang van schoolgebouw, ommuurde speelplaats, sanitaire blok en overdekte speelplaats vormt de gemeenteschool een ensemble.** De inrichting en uitrusting van het schoolgebouw

¹⁰ Beschermingsdossier erfgoed onroerend goed

¹¹ Website onroerend erfgoed

¹² Beschermingsdossier: gemeenteschool Zwalm, monument

geeft bovendien blijk van de toen geldende maatschappelijke en pedagogische principes inzake opvoeding, hygiëne en volksgezondheid. Wat betreft de afmetingen en oriëntatie werd aansluiting gezocht bij de geldende standaardmaten voor klaslokalen en werd een ideale bezonning nagestreefd. Colpaert voorzag twee middelgrote, ruim verlichtte klaslokalen van 7,60 meter op 7 meter met een hoogte van 4,50 meter. De naar het oosten georiënteerde raampartijen zorgden voor een optimale verlichting van de klaslokalen. **Het schrijnwerk van de grote, rechthoekige ramen met oorspronkelijk hang- en sluitwerk bevat typerende kenmerken, waaronder de tuimelramen in de bovenlichten, de oorspronkelijke spanjolet-sluitsystemen en de geblindeerde ruiten in de onderste roeden.** Met het oog op een efficiënt onderhoud werd in alle ruimtes een **tegelvloer en tegellambrisering voorzien en werden de hoeken overal afgeschuind.** Tijdens het ontwerpproces ging een bijzondere aandacht uit naar de studie van de verluchtungs- en verwarmingsopties van de lokalen. Het ventilatiesysteem voorzag in voldoende aanvoer van verse lucht via de **verluchtungsroosters onder de raampartijen en in de venstertabletten.** Alle klassen, alsook de laterale gang, werden uitgerust met plafondrozetten die voor een continue luchtcirculatie instonden. Deze cirkelvormige, afsluitbare verluchtungsroosters werden in de hoeken ingebracht en stonden in directe verbinding met de **verluchtingsschachten in het dakvlak.** Het ventilatiesysteem sloot nauw aan bij de verluchtungs-opties die architectuurtheoretici binnen de schoolarchitectuur als beste systeem naar voren schoven. De klaslokalen werden verwarmd met een eenvoudige kolenkachel die centraal in de ruimte stond. Deze werden aangesloten op de **schouwmonden** die centraal, boven in de noordelijke klaswanden steken. Wat betreft de architecturale uitwerking van de gevels leverde Colpaert een sober, doch verfijnd **neotraditioneel ontwerp. De voorgevel werd opgevat als pronkgevel en werd in een decoratieve baksteenarchitectuur** uitgevoerd. Een bijzondere aandacht ging naar de afwerking van de **dakoversteken, waarbij de invloed van de cottagestijl** zich duidelijk laat voelen. Het **verzorgd schrijnwerk en de geprononceerde dakoversteken van de sanitaire blok** sluiten hier stilistisch sterk bij aan. Ondanks de sobere uitwerking van de achtergevel en zuidelijke zijgevel werden deze verzorgd uitgevoerd en zijn de gecementeerde gevelvlakken voorzien van een schijnvoeg.¹³

¹³ Onroerend erfgoed website

HOOFDSTUK 5: BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN

Om de intrinsieke waarden van het monument voor de toekomst te bewaren en te herwaarderen, worden in dit hoofdstuk concrete beheersdoelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen worden opgesteld in functie van de eerder onderzochte erfgoedelementen, -kenmerken en -waarden. De doelstellingen vormen een neutraal referentiekader dat door alle partijen die bij het beheer van het schoolgebouw betrokken zijn, als leidraad kan worden gebruikt. Uit de doelstellingen worden een aantal maatregelen herleid, die in hoofdstuk 6 zullen resulteren in een lijst der werken.

5.1. Visie op beheer

Het voormalige schoolgebouw wordt – gezien zijn schaal en ligging - herbestemd tot 3 woningen met deels private en deels gemeenschappelijke tuin. De voormalige overdekte speelplaats en aangrenzende bijgebouwen worden herbestemd tot een kantoor / co-working met deels private en deels gemeenschappelijke tuin. Projectontwikkelaar Sustain zal het complex ombouwen, naar het ontwerp van stArchitecten .

In hun toekomstvisie beloven zij bijzondere aandacht te besteden aan de architectuur en de erfgoedwaarde van het gebouw. Vanzelfsprekend wordt een optimaal behoud van de site en haar bebouwing vooropgesteld. Met als aanvulling stijlvolle en geïntegreerde nieuwe elementen, allen op elkaar afgestemd, om het ensemble van gebouwen en het perceel met zijn historische waarde alle eer aan te doen. De herbestemming moet een meerwaarde betekenen voor de historische site van de voormalige school en haar omgeving, en respect vertonen voor het monument, zijn voormalige functie en zijn erfgoedwaarde.

Het nieuwe programma moet passen binnen de ruimtelijkheid en historische configuratie, en moet recht doen aan de specifieke cultuurhistorische betekenis van de voormalige school. De erfgoedelementen en kenmerken van de voormalige school, zoals o.a. de hoge lokalen, de specifieke bouw- en afwerkingsmaterialen, ... (zie lijst erfgoedelementen), dienen gewaardeerd te worden, en de nodige aandacht krijgen. Ze versterken de identiteit van het gebouw.

Op de plaatsen waar toch wordt beslist om - omwille van de functionaliteit van de herbestemming – nieuwe elementen toe te voegen, worden deze doordacht ontworpen en geïntegreerd. Oud en nieuw blijven van elkaar onderscheiden, zowel qua materiaal als visueel. Tegelijk is het belangrijk dat de toegevoegde elementen een eenheid van concept vertonen, en het beschermd erfgoed versterken. De nieuwe elementen respecteren de erfgoedwaarde, en zijn duurzaam.

Het is zeker niet de bedoeling de voormalige school met erfgoedwaarden te bevriezen, maar een dynamische benadering voor ogen te houden. De nieuwe functie is duurzaam, en zal het noodzakelijk onderhoud en de instandhouding van het erfgoed in de hand werken. De nieuwe bestemming zal zorgen voor een optimale bezetting van het gebouw. Deze nieuwe bezettingsgraad zal perfect gedragen kunnen worden door het erfgoed. Tegelijk zal de nieuwe invulling met dubbele functie (wonen & werken) zorgen voor een regelmatig gebruik en nazicht, en opvolging van het beheer. Waar vroeger gewoond werd in de hoofdonderwijzerswoning, en geleerd / gewerkt in het schoolgebouw, wordt deze functiedeling momenteel omgekeerd, naar wonen in het schoolgebouw, en leren / werken in het kantoor.

- Schoolgebouw - Behoud en herstel erfgoedwaarden
- Ommuurde speelplaats - Creatief behoud
- Sanitaire blok - Creatief behoud
- Overdekte speelplaats - Creatief behoud
- Bijgebouwen - Vrije bestemming

27. Plan met waarde-indeling, 2021 © stArchitecten

5.2. Beheersdoelstellingen

Volgens het beschermingsdossier:

Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

ALGEMEEN

*1° de **algemene doelstelling** van de bescherming is het **behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen** die de basis vormen voor de erfgoedwaarden;*

Deze algemene doelstelling gaat uit van het behoud van de erfgoedelementen en -waarden, die in hoofdstuk 3 en 4 werden aangehaald. Het gebouw bevat vandaag nog zeer veel oorspronkelijke elementen, helaas bevinden sommige delen zich in mindere staat, of werden ze deels beschadigd. Het herstellen en herwaarderen van deze elementen moet dan ook de hoofddoelstelling zijn binnen de beheersvisie.

De schaal en ruimtelijkheid van het schoolgebouw, evenals de oorspronkelijke gebouwconfiguratie, geven het gebouw een uitzonderlijke meerwaarde. Deze kwaliteiten moeten dan ook terug naar boven gehaald worden : hoge ruimtes met veel daglicht benutten voor wooncomfort / werkcomfort, de grote ontoegankelijke zolderruimte toegankelijk maken, de kleine ingesloten speelplaats tot sfeervolle buitenruimte herwerken, een aantal kleine functionele bijgebouwen hun eigen functionaliteit geven, en de historische interieuraccenten herstellen en opwaarderen.

ENSEMBLE

*2° de Gemeenteschool van Nederzwalw-Hermelgem, met schoolgebouw, ommuurde speelplaats, sanitaire blok, overdekte speelplaats en bijgebouwen vormt **een ensemble**. Elke beheersdaad moet de erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en -elementen respecteren en ondersteunen. Nieuwe ingrepen en wijzigingen in het gebruik van de voormalige schoolsite vereisen **een geïntegreerde aanpak** waarbij de impact op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht van het gebouw niet wordt overschreden. Dit veronderstelt **vakkundig onderhoud** en indien nodig **conserverende ingrepen**;*

In het nieuwe ontwerp en de nieuwe uitvoering, blijft het ensemble volledig behouden. Ter plaatse van het hoofdgebouw, de tuinmuur en de buitentoiletten wordt behoud nagestreefd, binnen de context van de erfgoedkenmerken en -elementen. Een woonfunctie wordt voorzien op deze plaats. Ter plaatse van de overdekte speelplaats en de achterliggende bijgebouwen wordt een geïntegreerd ontwerp en nieuwe functionaliteit (werken) aan het ensemble toegevoegd, die de diversiteit op het terrein zal verhogen en behoud & duurzaamheid zal versterken. Met het integreren van 3 woningen en 1 kantoorruimtes, wordt de draagkracht op het perceel niet gemaximaliseerd, maar geoptimaliseerd, volledig in het kader van het behoud van het erfgoed. Zowel naar bezetting (aantal personen) als naar circulatie (fietsen / auto's) blijft geheel gerespecteerd. Na de eerste herstellen en herwaarderingwerken, evenals de integratie van de nieuwe elementen ivf de nieuwe functionaliteiten, wordt ook vakkundig onderhoud nagestreefd en georganiseerd.

EXTERIEUR SCHOOLGEBOUW

*3° met betrekking tot het **exterieur** beoogt de bescherming het **behoud** van de buitenarchitectuur qua **schaal, volumewerking, materiaalgebruik en afwerking**. Het behoud van de speelplaats met omheiningmuren en toegangspoorten, de sanitaire blok en overdekte speelplaats met bijgebouwen draagt bij tot de **herkenbaarheid als voormalige dorpsschool**. Hoewel de bescherming **eventuele aanpassingen en toevoegingen** aan deze volumes niet uitsluit, dienen deze ingrepen de ensemblewaarde van de verschillende onderdelen te vrijwaren;*

Ter plaatse van het hoofdgebouw wordt niets gewijzigd aan de schaal, volume, materiaal en afwerking. Enkel op de bestaande gangzone, achteraan het hoofdgebouw, wordt het dak aangepast, met realisatie van een nieuwe en specifieke lichtinval in de hoogte. Deze gangzone blijft zijn eigenheid behouden, ramen blijven op dezelfde breedtes, openingen naar de klassen blijven beperkt. Zo wordt het een 'zwischen' of 'overgangszone' tussen klas en speelplaats, en blijft het de sfeer van de oude functie 'gang' behouden. Alle erfgoedelementen blijven gerespecteerd en worden hersteld en geherwaardeerd.

In de oostgevel van het hoofdgebouw, ter plaatse van de oprit/parking, worden in overeenstemming met de opening die daar reeds aanwezig is (deur naar de gang), en in overeenstemming met de opening die historisch ooit aanwezig was (deur naar de voormalige directeurswoning) openingen toegevoegd. Met name 2 extra raamopeningen, verhoudingsgewijs verwijzend naar deze 'deuren'.

De herkenbaarheid van het perceel / ensemble blijft een hoofdpunt in de gehele renovatie. Daarenboven worden de dichtgemetselde poorten terug open gemaakt en voorzien van transparant hek- en poortwerk. Het sanitair blok wordt in ere hersteld, en voorzien van een nieuwe functie (berging en fietsenberging).

Waar de ruimtes in de toekomst onderdeel zullen uitmaken van een leefruimte in een woning, wordt voorzien om de beglazing te vervangen door hoogwaardiger isolerend glas. Waar het glas in het verleden reeds vervangen werd, zal deze ook vervangen worden door hoogwaardig isolerend glas. Waar het bestaande schrijnwerk niet meer origineel is zal dit vervangen worden door nieuw schrijnwerk naar hedendaags model, en binnen het eenduidig materiaalconcept dat wordt nagestreefd voor alle nieuwe elementen. Waar origineel schrijnwerk in zeer slechte staat verkeert omwille van houtaantasting (houtrot), en waarbij restaureren geen optie meer is, wordt geopteerd om nieuw schrijnwerk te voorzien naar bestaand model. Het bestaande of vroegere schrijnwerk wordt in dat geval identiek gereproduceerd, op een traditionele manier en met identieke materialen van de profielen, verbindingen en het hang- en sluitwerk. Eventueel, waar mogelijk, kan het bestaande hang- en sluitwerk wel nog herbruikt worden. De ramen in de achtergevel en in de zijgevel (werkklas) die deels dichtgemetseld zijn, worden voorzien in nieuw schrijnwerk naar hedendaags model. Betreft dezelfde uitvoering als voor de nieuwe ramen in de achtergevel in de gang, en in de zijgevel aan de parking / oprit, evenals als voor de overdekte speelplaats en de uitbreiding ervan. Hoogwaardig isolerende profielen en beglazing, donkere kleur, sobere vormgeving, passend in het kader van de verbouwing.

Er kan – in het kader van energiezuinigheid en duurzaamheid - eventueel ook geopteerd worden om een voorzetbeglazing in de ramen te voorzien, echter zijn deze esthetisch zeer bepalend in de klassen, en verstoren ze mogelijk de originaliteit en authenticiteit van het interieurbeeld.

INTERIEUR SCHOOLGEBOUW

*4° met betrekking tot het **interieur** beoogt de bescherming het **behoud van de originele interieurelementen**;*

De integratie van een aantal nieuwe elementen (box-in-box-principe) streeft het behoud na van de ruimtelijkheid van de klassen. Een beperkte ruimte wordt ingenomen door deze compacte volumes die berging / toilet / technieken / badkamer huisvesten. Alle andere functies worden in de bestaande ruimtelijkheid georganiseerd. Een geheel van trappen en bordessen maken het mogelijk in een nog grotere mate van deze bestaande ruimtelijkheid te genieten, en het comfort te ervaren van een zee van licht en mooie verichten.

De originele interieurelementen worden hersteld en opgewaardeerd.

BIJGEBOUWEN & OVERDEKTE SPEELPLAATS

*5° de **bijgebouwen en de overdekte speelplaats** aan noordelijke zijde van het perceel zijn secundaire ruimtes. Hier is **meer ruimte voor nieuwe invullingen**, mits zij **geen negatieve invloed** hebben op de erfgoedkenmerken en -elementen van het schoolgebouw;*

De overdekte speelplaats wordt een kantoor / atelier met prachtige lichtinval evenals nauw contact met de speelplaats en buitenruimte.

UITBREIDING

*6° een eventuele **kwantitatieve en duurzame uitbreiding** kan overwogen worden. Een nieuwbouw dient **duidelijk ondergeschikt** te zijn **ten opzichte van het hoofdgebouw** en zal de erfgoedwaarden ondersteunen;*

De enige volume-uitbreiding die zich voordoet, is de beperkte uitbreiding van de overdekte speelplaats, en de beperkte bovenbouw op deze nieuwe uitbouw. Dit met een materialisatie in contrast met de oude elementen, met name glas en donkere gevelbekleding. De uitbreiding versterkt de waardering voor het hoofdgebouw en de omgeving. Het kijkt erop uit, neemt extra zicht naar het hoofdgebouw en de omgeving, en plaatst vanuit de 'werkfunctie' het erfgoed maximaal in de kijker.

AANBEVELING HERSTEL & VERWIJDERING

7° het strekt tot **aanbeveling** om onderstaande **beschadigde erfgoedelementen te herstellen en storende ingrepen ongedaan te maken**:

- a) het uitbreken van de **verlaagde valse plafonds** ter hoogte van de klaslokalen en de westelijke gang en het herstellen van de plafonds op hun originele hoogte;
- b) het verwijderen van de storende verflaag en het herstel van de **originele tegellambrisering** in de klaslokalen;
- c) het verwijderen van de bekisting voor de originele hardstenen **kraagstenen en schouwmond** ter hoogte van de scheidingsboog in de werkklas;
- d) het terug openmaken van de dichtgemetselde ramen ter hoogte van de werkklas;
- e) het voorzien van een **gepaste bedakking** voor de overdekte speelplaats en het eenlaags volume van de gang, al dan niet naar historisch model;
- f) het voorzien van een gepaste, **kwaleitsvolle verharding** voor de speelkoer;
- g) het terug aanbrengen van de historische **kleurstelling van het schrijnwerk**, op basis van een stratigrafisch onderzoek.

a) De verlaagde plafonds in de klassen en gang werden reeds verwijderd. De plafonds zijn zichtbaar op hun originele hoogte.

b) De verflaag wordt van de tegellambrisering verwijderd.

c) De bekisting van de hardstenen kraagstenen en schouwmond wordt verwijderd, tpv de scheidingsboog van de werkklas.

d) De dichtgemetselde ramen ter hoogte van de werkklas worden terug opengemaakt, zowel op de zijgevel als in de achtergevel.

e) Op de overdekte speelplaats, het sanitair blok, en op het eenlaags volume van de gang, wordt een nieuw plat dak voorzien, naar historisch model, cfr. de plannen van architect Jules Colpaert (doorsnede CD plannen dd. 3 september 1920).

f) De speelplaats wordt onthard, en aangelegd als een open, sfeervolle, binnenplaats, met de nodige waterdoorlatende verhardingen en groenaanleg. Evenals wordt – in overeenstemming met de vroeger aanwezige beschermde zomereik voor het gebouw aan de straatkant – in de ruimte van de speelplaats een nieuwe zomereik aangeplant.

g) De historische kleurstelling van het schrijnwerk wordt, op basis van een stratigrafisch onderzoek, terug hersteld. Zowel ter plaatse van de bestaande ramen in de voorgevel, dakranden en kroonlijsten, en het sanitair blok.

BIJKOMENDE DOELSTELLINGEN – op initiatief aanvrager

8° het energiezuiniger maken van het ensemble

Ter plaatse van de vloer, nieuwe ramen en het dak worden de woningen voorzien van hoogwaardig isolerende pakketten & materialen. Gezien de huidige reglementering inzake energieprestatie (opgelegd door de overheid) ontstaan door opwarming van ons klimaat, is het niet meer dan logisch dat we streven naar het voldoen aan de huidige energiereglementeringen, evenals inspanningen leveren om zo toekomstgericht mogelijk te restaureren en bouwen. Zowel voor verwarmen als in het kader van elektriciteitsverbruik, worden naast de maatregelen ten aanzien van de nieuwe delen van de gebouwschil, ook innovatieve technieken voorzien. Betreft een gezamenlijke warmtepomp en vloerverwarming, performante ventilatie met warmterecuperatie, zonnepanelen en voorzieningen voor elektrische laadpalen voor wagens. Deze zonnepanelen worden op het dakvlak van de werkklas geplaatst, oriëntatie zuid, en zodoende geen impact op de voorgevel te hebben. Evenals worden op het bovenste dakvlak van het kantoor nog enkele extra zonnepanelen voorzien.

Verder, ter plaatse van de erfgoedelementen, zullen de maatregelen die worden voorgesteld om de gebouwen energiezuiniger te maken (cfr. erfgoedenergieloket) worden nagekeken, en zoveel als mogelijk geïmplementeerd.

Betreffende de voorgevel en de specifieke ramen die daarin zitten, zal het schrijnwerk beoordeeld worden bij start renovatie en eerste aanpak verwijderden verflagen. Minstens zal het glas door hoogwaardiger isolerend glas vervangen dienen te worden, evenals luchtdichte aansluitingen dienen nagestreefd te worden.

HOOFDSTUK 6: RICHTLIJNEN, MAATREGELEN EN WERKZAAMHEDEN

De school verkeert op dag van vandaag in een redelijke staat, met uitzondering van het schrijnwerk / schilderwerk, cementeringen, evenals het voegwerk van de schoolmuren. Het interieur is omwille van de laatste bezetting, en het uitgevoerde schilderwerk en gebrekkig onderhoud, zijn glorie kwijt. Er zijn geen hoog-dringende veiligheids- en/of bouwconstructieve werkzaamheden nodig.

Hieronder wordt een kort overzicht gegeven van de te verwachten werkzaamheden in functie van de doelstellingen beschreven in hoofdstuk 5.

06.01 ANALYSE, MONITORING & VOORONDERZOEKEN

(1) Materiaaltechnisch vooronderzoek

Degelijk vooronderzoek is nodig voor het bepalen van de restauratiemortels voor het herstellen van het voegwerk. Vóór het heropvoegen van bepaalde geveldelen moet men de oorspronkelijke voegsamenstelling, kleur en textuur bepalen.

(2) Analyse en monitoring

- *Detectie van eventueel opstijgend grondvocht*
- *Vochtmetingen op noodzakelijke plaatsen*
- *Analyse van aantastingen door houtborende insecten*
- *Analyse en opvolging van eventuele scheurvorming*

(3) Stratigrafisch onderzoek en sonderingen

- *Stratigrafisch onderzoek naar kleur en type oorspronkelijke verflagen*

Stratigrafisch onderzoek kan aangewend worden om de oorspronkelijke kleurstelling en verftypes van erfgoedelementen in kaart te brengen.

De juiste kleurstelling van het schrijnwerk, de kroonlijsten en dakranden, en het sanitair blok kan een grote meerwaarde betekenen voor architectonische uitstraling van een historisch pand. Het terugbrengen van de vroegere kleuren draagt bij aan de erfgoedwaarde van het geheel.

06.02 RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN

06.02.01 EXTERIEUR

(1) Fundering

De bestaande draagmuren hebben geen vochtkering, en isolatie ten aanzien van de ondergrond. Verder onderzoek en detectie van eventueel opstijgend vocht zal hieromtrent duidelijkheid brengen en de aanpak bepalen.

(2) Metselwerk

A. Herstel gevelconfiguraties, open maken van dichtgemetselde gevelopeningen

Cfr. de beheersdoelstellingen worden de dichtgemetselde gevelopeningen terug opengemaakt.

Toepassingsgebied :

- > Zijgevel links, ter plaatse van de werkklas
- > Achtergevel, ter plaatse van de werkklas

Cfr. de beheersdoelstellingen worden de poortopeningen in de schoolmuren terug opengemaakt.

Toepassingsgebied :

- > Zijgevel links schoolmuur, poortopening
- > Achtergevel schoolmuur, poortopening

B. Herstel van opgaand muurwerk

Dit herstel omvat het herstellen van ontbrekend of sterk beschadigd metselwerk, evenals de vervanging van onvakkundige metselwerkherstellingen. Evenals het herstel en inbinden van scheuren, indien niet oppervlakkig.

Toepassingsgebied :

- > Metselwerk voorgevel
- > Metselwerk schouwen
- > Metselwerk schoolmuren
- > Metselwerk sanitair blok
- > Metselwerk kolommen poortopeningen
- > Metselwerk overdekte speelplaats, waar behouden blijft

C. Zachte reiniging van het metselwerk : ontmossen, verwijderen roetaanslag, roestsporen,...

Toepassingsgebied :

- > Metselwerk voorgevel
- > Metselwerk zijgevel rechts
- > Metselwerk schouwen
- > Metselwerk schoolmuren
- > Metselwerk sanitair blok
- > Metselwerk kolommen poortopeningen
- > Metselwerk overdekte speelplaats, waar behouden blijft

E. Diepe reiniging van het metselwerk : verwijderen graffiti

Toepassingsgebied :

- > Schoolmuren, kant speelplaats

F. Herstel van voegwerk

De voorkeur gaat uit naar het plaatselijk herstellen van het voegwerk, op een aantal plaatsen verkeert het namelijk nog in goede staat. Een algehele vervanging is dus niet nodig, waardoor originele voegen

ook na de restauratie bewaard blijven. Op een aantal plaatsen zijn de voegen bijna volledig verdwenen, waardoor herstel zich opdringt om vervolgschade te vermijden.

Toepassingsgebied :

- > Voegwerk voorgevel
- > Voegwerk schouwen
- > Voegwerk schoolmuren
- > Metselwerk sanitair blok
- > Voegwerk kolommen poortopeningen
- > Voegwerk te behouden metselwerk overdekte speelplaats

G. Injectie tegen opstijgend grondvocht (indien nodig na vochtmetingen)

H. Nazicht stabiliteit

De schoolmuren, en in hoofdzaak de kolommen links en rechts van de poortopening, kant zijgevel links, staan niet 100% vertikaal. Stabiliteitstechnisch nazicht kan bepalen of hieromtrent ingrepen noodzakelijk zijn.

Toepassingsgebied :

- > Schoolmuur zijgevel links
- > Kolommen poortopening schoolmuur zijgevel links
- > Sanitair blok

(3) Hardstenen onderdelen

A. Herstel hardstenen onderdelen

De hardstenen elementen dorpels en omlijstingen dienen waar nodig hersteld en/of vervangen te worden. In eerste instantie wordt een oplossing nagestreefd waar met toepassing van een steenherstellingsmortel de barsten en kleine ontbrekende stukken worden opgevuld, met een speciaal voor dit doel samengestelde restauratiemortel, aangepast aan de soort en kleur van de natuursteen.

Toepassingsgebied :

- > Hardstenen dorpels van de ramen in de voorgevel
- > Hardstenen dorpels van het raam in de zijgevel links
- > Hardstenen plint van de voorgevel
- > Hardstenen wandafwerking in het sanitair blok
- > Hardstenen dekstenen op schoolmuren en kolommen van de poortopeningen
- > Hardstenen latei boven deur in zijgevel rechts
- > Hardstenen latei boven deur in achtergevel

B. Nieuwe hardstenen onderdelen

De hardstenen elementen, met name minstens 1 van de dekstenen op de kolommen naast de poortopening in de achtergevel van het perceel, dient vervangen te worden. Deze is – mogelijks omwille van het over de muur klimmen van enkele kinderen uit de buurt - gevallen op het perceel bij de burens en door midden gebroken.

Het beschadigde element, waarbij herstel niet mogelijk is, zal worden vervangen door een gelijkaardige natuursteen, bewerkt tot een identieke en passende vorm in het totaalbeeld van het ensemble.

Hierbij dienen voorzorgen te worden genomen : uitvoeren van beschermingsmaatregelen, met name wegnemen instabiele onderdelen van deze gebroken deksteen.

C. Zachte reiniging van de hardstenen delen : ontmossen, verwijderen roestsporen, ...

(4) Metalen onderdelen

A. Herstel metalen onderdelen

De ijzeren lateien en sierankers in de voorgevel vertonen roest en afbladerende verf. Deze dienen roestwerend behandeld te worden en voorzien van een nieuwe schilderlaag, in de originele kleur, en met respect voor detail.

Toepassingsgebied :

- > ijzeren lateien in de voorgevel, boven de ramen
- > smeedijzeren sierankers in de voorgevel, onder de kroonlijst
- > ijzeren lateien in de achtergevel, boven de ramen in de gang en in de werkklas
- > ijzeren latei in de zijgevel links, boven het opnieuw open te maken raam

De ijzeren verluchttingsroosters vertonen roest. Deze dienen in ere hersteld te worden, en in originele staat teruggebracht.

Toepassingsgebied :

- > ijzeren rooster in de zijgevel links, onder het opnieuw open te maken raam

De gietijzeren kolommen in de overdekte speelplaats vertonen roest en graffiti verfstreken. Deze dienen in ere hersteld te worden, en in originele staat teruggebracht.

Toepassingsgebied :

- > gietijzeren kolommen overdekte speelplaats

(5) Cementering

A. Herstel cementering

De voorkeur gaat uit naar het plaatselijk herstellen van het de cementeringen, op de meeste plaatsen verkeert het namelijk nog in goede staat. Een algehele vervanging is dus niet nodig, waardoor originele gevelbekleding ook na de restauratie bewaard kan blijven. Op een aantal plaatsen is de cementering in die mate beschadigd, of zijn stukken afgebrokkeld en afwezig, dat herstel zich opdringt om vervolgschade te vermijden.

Toepassingsgebied :

- > Gecementeerde plint voorgevel
- > Gecementeerde plint zijgevel rechts
- > Gevelcementering zijgevel links
- > Gecementeerde tandlijst onder dakgoot zijgevel links
- > Herstel slijpvoeg gevelcementering zijgevel links
- > Gecementeerde plint schoolmuren en kolommen poortopeningen
- > Gevelcementering achtergevel
- > Gecementeerde lambrisering toiletten sanitair blok

Opmerking : Waar ter plaatse van de twee linkse toiletten binnen in het sanitair blok, de cementering oranje is geschilderd, zal deze verflaag verwijderd worden, of indien noodzakelijk een nieuwe cementering geplaatst worden.

B. Nieuwe cementering

Niet van toepassing

C. Zachte reiniging van het metselwerk : ontmossen, verwijderen roestsporen, ..

(6) Waterkering

A. Herstel gebrekkige waterdichting / slabben

Toepassingsgebied :
> aansluiting metselwerk schouwen en dakpannen hellend dak

(7) Riolering

Herwerking en opnieuw aanleggen riolering ifv de nieuwe functionaliteiten (wonen en werken) van het perceel, volgens rioleringschema omgevingsvergunning, overeenkomstig de huidige regelgeving.

(8) Ontharding speelplaats

In functie van de nieuwe invulling van de speelplaats, zal de aanwezige asfaltlaag integraal verwijderd worden. Dit met respect voor de erfgoedelementen en bouwmaterialen die eraan grenzen.

(9) Wegname metalen dakbedekkingen / golfplaten

In functie van het plaatsen van nieuwe platte daken op de overdekte speelplaats, het sanitair blok, en de gang van het hoofdgebouw, zal de aanwezige metalen dakbedekking / golfplaten bekleding worden weggenomen. Dit met respect voor de erfgoedelementen en bouwmaterialen die eraan grenzen.

(10) Dakbedekking hellend dak

De bestaande dakbedekking wordt gerecupereerd, in het kader van het behoud van de materialisatie en uitstraling van het hoofdgebouw. Het dak wordt naar binnen toe gerenoveerd, en voorzien van een perfect waterdicht onderdak, een dik isolatiepakket, en performant damp scherm. De dakstructuur blijft behouden.

(11) Schouwpijpen

De zinken schouwpijpen zijn te beoordelen en terug te plaatsen in het kader van de noodzakelijke wegname en terugplaatsing van de dakpannen, en het voorzien van een perfect waterdicht onderdak. De schouwpijpen met regenhoed, uitgevoerd in zink, worden herplaatst met de oorspronkelijke materialen indien mogelijk, of vervangen door identieke elementen, indien noodzakelijk.

Toepassingsgebied :
> Dakvlak hellend dak hoofdgebouw voorgevel
> Dakvlak hellend dak hoofdgebouw achtergevel

(12) Goten en regenwaterafvoeren

De zinken bakgoten en afvoergoten, evenals kilgoten en dakaansluitingen, zijn te beoordelen en terug te plaatsen of te vervangen in het kader van de noodzakelijke wegname en terugplaatsing van de dakpannen, en het voorzien van een perfect waterdicht onderdak. De afvoerbuizen worden voorzien in zink, en onderaan in gietijzer, met de oorspronkelijke materialen indien mogelijk, of vervangen door identieke elementen, indien noodzakelijk.

Toepassingsgebied :
> Dakvlak hellend dak hoofdgebouw voorgevel
> Dakvlak hellend dak hoofdgebouw achtergevel
> Dakvlak hellend dak hoofdgebouw zijgevel links

(13) Houten kroonlijsten

De houten kroonlijst vertonen op verschillende plaatsen houtrot, tot zelfs plaatselijk afvallen van de bekleding. Op sommige plaatsen zijn plastic elementen – witte kleur – toegevoegd ivf visueel herstel. Deze houten kroonlijst dient duurzaam gerestaureerd te worden, identiek volgens bestaande detaillering en profillering. Vernieuwde delen in onaangepast houten schrijnwerk of plastic, dienen vervangen te worden, met profillering en uitzicht identiek aan bestaande historisch model. De staat van het hout dient in detail te worden bekeken na schuurwerken schilderwerk en bij start herstelwerken. De historische kleurstelling van het schrijnwerk wordt, op basis van een stratigrafisch onderzoek, terug hersteld. Schrijnwerk wordt voorzien van grondverf + 2 lagen lakafwerking.

Toepassingsgebied :

- > Dakvlak hellend dak hoofdgebouw voorgevel
- > Dakvlak hellend dak hoofdgebouw achtergevel
- > Dakvlak hellend dak hoofdgebouw zijgevel links

(14) Houten buitenschrijnwerk + beglazing

Het houten buitenschrijnwerk in de voorgevel dient duurzaam gerestaureerd te worden, identiek volgens bestaande detaillering en profillering, in de mate van het mogelijke, en waar niet aangetast door houtrot. De staat van het hout dient in detail te worden bekeken na schuurwerken schilderwerk en bij start herstelwerken. De historische kleurstelling van het schrijnwerk wordt, op basis van een stratigrafisch onderzoek, terug hersteld. Schrijnwerk wordt voorzien van grondverf + 2 lagen lakafwerking.

De grote, oostelijke raampartijen van de drie klaslokalen zijn origineel en behielden hun oorspronkelijk hang- en sluitwerk. Het schrijnwerk van de ramen bestaat uit enkelvoudige draairamen en tuimelramen in de bovenlichten. De spanjolet-sluitsystemen die de tuimelramen bedienen bleven nagenoeg overal behouden. Het hang- en sluitwerk wordt waar mogelijk en indien nog werkend, gerecupereerd, of vervangen door identieke uitvoeringen aan de oorspronkelijke.

In de houten venstertabletten bevinden zich nog de originele verstelbare verluchttingsroosters die in verbinding staan met metselwerk dichtgemaakte openingen aan de buitenzijde. De roosters in de venstertabletten blijven puur visueel aanwezig in het interieur, en worden mee geschilderd in de kleur van de houten raamtabletten.

De bestaande enkele beglazing dient in het kader van de nieuwe woonfunctie, en de geldende energienormen, evenals in het kader van de stijgende energieprijzen, vervangen te worden door een beter isolerende beglazing, met beperkte dikte, in functie van de inpasbaarheid in het bestaande houten schrijnwerk. Zie bijlage, in detail.

Toepassingsgebied :

- > Buitenschrijnwerk voorgevel

(15) Buitenvloer sanitair blok

De bestaande oorspronkelijke tegelvloer, in de toiletten en in het buitenurinoir, dienen herplaatst te worden. Waar de oorspronkelijke tegels ontbreken, beschadigd zijn, of wanneer onvoldoende voorraad bestaat met de bestaande en te recupereren tegels, zal een identieke oplossing gezocht worden, op vlak van materiaal, maatvoering en kleurzetting. Waar een nieuw materiaal is geplaatst, of onvakkundig is aangebracht, zal een identieke oplossing gezocht worden, op vlak van materiaal, maatvoering en kleurzetting.

Waar de plint ontbreekt dient deze herplaatst te worden met een identieke oplossing, op vlak van materiaal, maatvoering en kleurzetting.

De cementering, waar uitgevoerd in de afvoergoot van het urinoir, wordt gereinigd en hersteld waar nodig, tot het uitzicht in ere hersteld is naar de oorspronkelijke uitvoering.

De vloerranden, in arduin en/of beton, worden gereinigd en hersteld waar nodig, tot het uitzicht in ere hersteld is naar de oorspronkelijke uitvoering.

(16) Buitenvloer overdekte speelplaats

De bestaande metselwerk vloerafwerking, in de overdekte speelplaats, wordt weggehaald en door een hedendaags vloerpakket, met nieuwe funderingsplaat en performant isolatiepakket vervangen.

06.02.02 INTERIEUR

(1) Vloeren & lambrisering

De tegelvloeren en lambrisering worden gereinigd en ontdaan van verflagen, zodanig ze in hun oorspronkelijke esthetiek te herstellen. De tegelvloeren worden weggehaald, in het kader van het voorzien van een hedendaags vloerpakket, met nieuwe funderingsplaat en performant isolatiepakket, evenals het plaatsen van vloerverwarming in een nieuwe chape. De bestaande tegels worden teruggeplaatst, maar waar oorspronkelijke tegels ontbreken, beschadigd zijn, of wanneer onvoldoende voorraad bestaat met de bestaande en te recupereren tegels, zal een identieke oplossing gezocht worden, op vlak van materiaal, maatvoering en kleurzetting. Waar andere materialen werden gebruikt om vroegere schade te herstellen, zullen deze vervangen worden met een identieke oplossing, op vlak van materiaal, maatvoering en kleurzetting. De houten eindlat, bovenop de lambrisering, zal hersteld worden, en waar ontberekend vervangen door een identieke oplossing, op vlak van materiaal, maatvoering en kleurzetting.

(2) Hardstenen elementen

De hardstenen consoles van balken en schouwen worden gereinigd.

(3) Pleisterwerk

Alle pleisterwerken (muren en plafonds) zijn sterk beschadigd, en dienen weggehaald en opnieuw uitgevoerd te worden. Er kunnen 2 types pleisterwerk worden onderscheiden. Pleisterwerk op een houten draagstructuur en pleisterwerk op metselwerk. Zo goed als alle pleisterwerken op de houten draagstructuren zijn in extreem slechte toestand, aangetast door vocht, deels ingestort en onherstelbaar. De pleisterlagen zullen nagekeken en waar nodig verwijderd worden. De houten onderstructuren zullen nagekeken en waar nodig verwijderd worden. Een nieuwe bepleistering zal aangebracht worden, op nieuwe ondergrond, doch oorspronkelijke materialisatie en vormgeving in acht genomen.

(4) Binnendeuren

De originele binnendeuren tussen de klaslokalen en de gang worden opnieuw geschilderd en hersteld waar nodig. Ze behouden het originele deurbeslag, en worden teruggezet in hun originele kleur, te achterhalen via stratigrafisch onderzoek.

(4) Ventilatie

De originele verluchtingsrozetten worden zichtbaar gelaten, en herplaatst na vernieuwing binnenpleisterwerk. Ze worden in wit geschilderd, analoog aan de kleur van het nieuwe pleisterwerk.

HOOFDSTUK 7: OPVOLGING EN EVALUATIE BEHEERSDOELSTELLINGEN

In de komende jaren zal de school omgebouwd worden tot een project dat plaats biedt aan 3 woningen en 1 kantoorgebouw, naar het ontwerp van stArchitecten. De woningen en het kantoorgebouw worden verkocht. Een goede opvolging is essentieel voor het in stand houden van de erfgoedelementen en erfgoedwaarde van het pand.

Monumentenzorg is geen passieve materie: materialen degraderen voortdurend. Zelfs goed ingestudeerde beheersmaatregelen zullen soms/op termijn bijgesteld moeten worden. Er is dus nood aan permanente bijsturing van de eerder afgesproken beheersmaatregelen. Dat kan best gebeuren door een weerkerend overleg of, als het om ingrijpende correcties zou gaan, met behulp van een officiële update van het beheersplan.

Dit deel geeft een voorstel voor de manier en het tijdstip waarop de beoogde beheersdoelstellingen opgevolgd en geëvalueerd zullen worden. Het tijdstip van de geplande werken en de staat van het goed zijn bepalend voor het verdere verloop. De zakelijkrechthouder, de gebruiker of zijn gevolmachtigde volgt de uitvoering van het beheersplan op en zal hiervan een verslag bezorgen aan het agentschap.

Alhoewel het beheersplan dus effectief dienst doet als leidend instrument vinden wij het wel essentieel dat dit document niet als een onwrikbaar, statisch gegeven wordt gezien maar eerder als werkinstrument. Op basis van tussentijdse evaluaties, bijvoorbeeld om de drie jaar, dient nagekeken te worden of het beheersplan dient geactualiseerd te worden in functie van mogelijke gewijzigde omstandigheden.

De eigenaar zal op regelmatige basis periodieke controles uitvoeren of laten uitvoeren om de algemene staat van de gebouwen op te volgen.

INSTANDHOUDINGSWERKEN

De bouwfysische toestand en veiligheid (afsluiting) van de onroerende goederen zal tot het starten van de restauratiewerken maandelijks worden gecontroleerd. De instandhoudingswerken zoals opgenomen in de tabel met opsomming van de beheersmaatregelen bieden een houvast bij de maandelijkse controles.

Indien nodig worden de nodige instandhoudingswerken uitgevoerd. Deze werken zijn nodig om verdere schade aan de erfgoedwaarden tegen te gaan en worden uitgevoerd tot de algemene restauratie start. Deze werken dienen niet te worden gerapporteerd aan het agentschap Onroerend Erfgoed, indien niet bepalend voor de erfgoedwaarden van het onroerend goed of tenzij anders werd opgenomen in de tabel van de opgesomde beheersmaatregelen.

ONDERHOUDSWERKEN

Voor het erfgoed opgenomen in dit beheersplan geldt dat, na de goedkeuring van het beheersplan, het restauratiedossier, waarin de eenmalige werken zijn opgenomen, kan worden ingediend. Voor deze werken wordt een erfgoedpremie aangevraagd.

De richtlijnen van het agentschap Onroerend Erfgoed worden verwerkt in het restauratiedossier. Tijdens de werken wordt de erfgoedconsulent periodiek uitgenodigd op het werfoverleg.

Na het beëindigen van de werken, tijdens de voorlopige oplevering, wordt het as-built dossier en het onderhoudshandboek door de opdrachtgever overhandigd aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

In het as-built dossier zijn volgende elementen opgenomen:

- Fotoreportage (voor, tijdens en na de werken)
- Werfverslagen, pv van oplevering en nota over verloop van de werken
- Coördinaten van de uitvoerders en ontwerpers

- Verslagen met de resultaten van de (voor)onderzoeken
- Technische fiches van de gebruikte materialen
- Onderhoudsrichtlijnen m.b.t. de gebruikte materialen
- As-built plannen en attesten

In het onderhoudshandboek wordt dieper ingegaan op de richtlijnen voor het verder beheer en onderhoud.

RESTAURATIEWERKEN

De eigenaar volgt de algemene staat en het onderhoud van het erfgoed opgenomen in het beheersplan maandelijks op. De onderhoudsmaatregelen zoals opgenomen in de tabel met opsomming van de beheersmaatregelen kan dan worden gebruikt als checklist.

De eigenaar of door de eigenaar aangestelde derden zal op regelmatige basis een verslag of voortgangsrapport opstellen over de uitgevoerde werkzaamheden. Na afronding van de werken uit het restauratiedossier zal er een rapportering ten laatste zes maanden na beëindigen van de werkzaamheden worden opgesteld. Hierna volstaat een vijfjaarlijkse rapportering.

Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt per schrijven voor deze evaluatie uitgenodigd. Volgende evaluatiemomenten worden voorzien:

- Evaluatie na restauratiewerkzaamheden (max. 6 maanden na werken)
- Eerste evaluatie beheer (5 jaar na restauratie)
- Tweede evaluatie beheer (10 jaar restauratie)
- Derde evaluatie beheer (15 jaar na restauratie)
- Vierde evaluatie beheer (20 jaar na restauratie)

De eigenaar maakt het verslag van het plaatsbezoek op. Er zal telkens worden vermeld wat de aard van de werken zijn met verwijzing naar het beheersplan, de plaats waar ze werden uitgevoerd, de datum en het resultaat. Bij voorkeur wordt het voortgangsrapport ondersteund door foto's die de evolutie van het onroerend erfgoed in beeld brengen.

COMMUNICATIE

Duidelijke communicatie naar de gebruikers en erfpachters is zeer belangrijk. Daarom wordt best een intern reglement aangeboden gaande over het gebruik en beheer van de woningen, private hofjes en de gemeenschappelijke tuin.

HOOFDSTUK 8: OVERZICHT BIJLAGEN

Bijlage 1: Fotoreportage

Bijlage 2: Lijst inventarisatie buitenschrijnwerk

Bijlage 3: Lijst der werken

HOOFDSTUK 9: BIBLIOGRAFIE EN AFBEELDINGENLIJST

9.1. Literatuur

Digitale bronnen

_Agentschap Onroerend Erfgoed, “Gemeenteschool beschermd monument” [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113417>, geraadpleegd augustus 2021.

_Agentschap Onroerend Erfgoed, “Gemeenteschool bouwkundige element” [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/45239>, geraadpleegd augustus 2021.

_Beschermsbesluit nummer 14710 (04-10-2018), [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113417>, geraadpleegd augustus 2021.

9.2. Archivalia

_Rijksarchief Oost-Vlaanderen

9.3. Afbeeldingenlijst

Alle foto's zijn genomen door stArchitecten in 2020 -2021, tenzij anders vermeld.